

Riksdagens protokoll 2002/03:78

Tisdagen den 25 mars

Kl. 14.00 – 16.22
18.00 – 19.40

1 § Hänvisning av ärende till utskott

Remissdebatt

Föredrogs
Proposition
2002/03:89 Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetsli-
vet

Remissdebatt

Anf. 1 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Den ökade ohälsan är ett problem på flera sätt. I första hand är det ett mänskligt problem. Individer får betala genom smärta, sämre ekonomi, brist på den sociala gemenskap som ett arbete ger och brist på det slags självförverkligande som ett arbete kan ge. I andra hand riskerar vi alla – samhället – att drabbas genom ökade kostnader som innebär minskat utrymme att satsa på en fortsatt upprustning av det välfärdssystem vi tillsammans framgångsrikt byggt upp.

Till mig som ansvarig minister för bland annat frågorna om ohälsa i arbetslivet ställs ständigt frågan vad jag tänker göra åt problemet. Mitt svar är att det inte finns några enkla och enskilda åtgärder som i ett slag skapar det goda arbetet och gör människor friska. Det krävs en rad åtgärder och ett uthålligt arbete.

Den socialdemokratiska regeringen har sedan en tid påbörjat arbetet med att öka hälsan genom en rad åtgärder. Det så kallade elvapunktsprogrammet blev startskottet för ett större samlat arbete som nu följs upp med flera initiativ.

Regeringens mål att halvera sjukskrivningarna till 2008 är tufft, men jag är övertygad om att det går att nå. Men det behövs ett arbete på flera fronter och från många aktörer om det ska lyckas. Vi måste jobba med att förebygga ohälsa så att inte ännu fler drabbas. Men vi måste samtidigt arbeta med att göra allt vi kan för att se till att de som redan drabbats får en chans att komma tillbaka i arbete. Rätten till arbete utifrån de förutsättningar man har är lika viktig som rätten till sjukpenning när man är sjuk.

Vi måste också fortsätta arbetet med att skaffa mer kunskap om ohälsan och dess orsaker. Vi i riksdag och regering ska göra allt som står i vår makt för att underlätta arbetet för ökad hälsa. Jag är dock övertygad om att det inte kommer att räcka med det. Oberoende av om det är på

eller utanför arbetet som ohälsan orsakas så landar problemet ändå alltid på arbetsplatsen. Det är på arbetsplatserna man vet vilka de unika problemen är och hur man kan lösa dem så att det passar såväl den anställda som verksamheten.

Arbetsmarknadens parter är därför de viktigaste bärarna av problemet. Utan deras engagemang och intresse kommer inte mycket att kunna åstadkommas. Jag vet från mina besök runtom i landet att det går att göra mycket redan i dag, utan att det tas ett enda beslut i frågan i riksdagen.

Det finns åtskilligt med goda exempel på hur man i företag och organisationer lyckats vända utvecklingen genom ett framgångsrikt arbete med att satsa på en arbetsmiljö där personalen trivs, mår bra och arbetar bra. Flera av de företag som jobbar med att förebygga ohälsa har också kunnat visa att de satsningar man har gjort gett flerdubbelt igen ekonomiskt.

Det handlar om att se sambandet mellan god arbetsmiljö, utvecklat arbete och hög konkurrenskraft. En arbetsplats där personalen ges inflytande gör också produktionen mer effektiv och kvalitetsinriktad.

Ledarskapet är avgörande för att någonting ska hända. En lyhörd och framsynt ledning med ett genuint intresse för sin personal är nödvändigt för ett lyckat förändringsarbete.

Strategier för att skapa arbetsplatser där människor kan arbeta, prestera och samtidigt må bra måste bli en diskussion som förs in i styrelserummen lika väl som affärs- och finansieringsstrategier, investeringsbudgetar med mera.

Den proposition som vi i dag ska diskutera här i kammaren är ett viktigt bidrag i processen med att skapa ett friskare arbetsliv. Men jag vill samtidigt säga att den är en del i en helhet och ett större arbete för ökad hälsa.

Syftet med propositionen *Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet* som nu ligger på riksdagens bord är att förbättra stödet till den enskilde. Det ska bli lättare för människor att hålla kontakten med arbetsplatsen och återgå i arbete. Vi vet i dag att långvariga sjukskrivningar ofta tenderar att leda till passivitet och en isolering som kan vara svår att bryta. Vi vill därför att möjligheten till deltidssjukskrivning prövas i större utsträckning än i dag.

Vi måste fokusera mera på människors arbetsförmåga än på arbetsoförmågan. Det kommer också att ställa krav på att arbetsgivarna anpassar jobben så att det blir okej att komma till arbetet även om man inte kan arbeta till hundra procent.

En viktig del i propositionen är också införandet av så kallade avstämningmöten. Syftet med dessa är att snabbt hitta rätt åtgärder som bäst gör att den enskilde individen kan återgå i arbete. Vid avstämningmötet deltar den sjukskrivne och dennes läkare liksom representanter för arbetsgivaren, försäkringskassan, arbetsförmedlingen eller andra parter som kan tänkas bidra på ett positivt sätt för att individen ska kunna återgå till arbete så snart som möjligt.

Propositionen syftar också till att snabba upp handläggningen av ärenden. Försäkringskassan ska senast ett år efter sjukanmälningdagen pröva om sjukpenningen ska bytas ut mot sjuk- eller aktivitetsersättning.

Dessutom förtydligas arbetsgivarens ansvar vid en sjukskrivning genom att den rehabiliteringsutredning som arbetsgivaren är ålagd att göra blir obligatorisk.

Försäkringskassan ges också möjlighet att vid behov inhämta särskilt läkarutlåtande i de fall man anser det nödvändigt.

Undersökningar har visat att läkarintygen vid sjukskrivning ofta saknar väsentlig information. Läkarintygen ska därför stramas upp. De medicinska skälen för sjukskrivning ska preciseras och tydliggöras. Läkaren ska ange det medicinska syftet med sjukskrivningen och särskilt motivera varför den försäkrade av medicinska skäl inte bör arbeta.

Rätt diagnos är mycket viktigt också för att rätt åtgärder ska kunna sättas in för att stödja den enskilde.

Utbildningen i försäkringsmedicin för läkare ska förstärkas. Det blir ett viktigt instrument för att implementera propositionens intentioner. Det blir också fler försäkringsläkare på försäkringskassorna, och deras uppgift ska i ökad utsträckning inriktas mot mer direkta insatser för att minska sjukfrånvaron.

Till sist vill jag också nämna att den nuvarande möjligheten att ha förtidspensionen vilande för att pröva arbete förlängs till högst två år.

Fru talman! Jag är mycket glad över att regeringen i samarbete med Vänstern och Miljöpartiet har kunnat arbeta fram den här propositionen. Det är ett viktigt inslag i det stora arbetet med att öka hälsan i arbetslivet. Vår förhoppning är att individen med dessa förändringar ska få ett bättre stöd än i dag i att återgå till ett arbete och till arbetsuppgifter som man klarar av och mår bra av.

Anf. 2 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Vi varnade i vintras för att regeringen inte skulle kunna lägga fram en proposition om ohälsan i vår. Visst blev det en proposition – en liten en, en riktigt liten en – men utan något helhetsinnehåll. Delar kanske kommer i vårpropositionen, delar kanske kommer i höst, men det beror mycket på vad parterna säger. Det enda vi vet är att dagens förslag inte är tillräckliga.

Dagens nivå på sjukskrivningarna ger stora välfärdsförluster. Sjukfrånvaron är dubbelt så hög i Sverige som genomsnittet i EU. De långa sjukskrivningarna fortsätter att öka, och de korta minskar bara svagt från mycket höga nivåer. Antalet nybeviljade förtidspensioner slog förra året rekord då 70 000 nybeviljades. Det är en ökning med 23 %. Vid årsskiftet var 490 000 förtidspensionerade eller uppbar sjukbidrag – en åttondel av arbetskraften.

Det är inte det minsta svårt att uppnå regeringens mål om en halvering av sjukskrivningarna om man överför folk till en annan del av ersättningssystemen, det vill säga till sjukpension. Men det kan ju inte vara lösningen.

Därför blir det mycket problematiskt om regeringen genomför förslaget att efter ett år byta ut sjukpengen mot sjukersättning, men inte genomför förslaget att kunna ompröva sjukersättningen efter tre år. Då kommer färre tillbaka i arbete.

Ohälsan i Sverige beror inte på att Sverige har sämre arbetsmiljö än andra länder. DN skrev följande: I det land som inte bara har flest ombudsmän och skyddsombud per capita utan också tusentals tjänstemän

som endast har till uppgift att skydda oss på arbetsplatsen – yrkesinspektion, arbetsmiljöverk, arbetslivsinstitut – är alltså förhållandena så usla att sjukskrivningstalen därför överstiger alla jämförbara länder. Ohälsotalen är alltså ett misslyckande för hela den socialdemokratiska modellen, ett lackmustest på hur regeringens Sverige mår.

När regeringen ska göra något åt saken får förslagen, hårdraget, bara komma inom det gällande regelverket. De får inte gå utanför, inte ses i ett sammanhang och inte föreslå något nytt. Nu lyfter man fram dagens regler, bekymrar sig över att de inte följs, analyserar inte fullt ut varför, och gör inte tillräckligt åt saken.

Försäkringskassan kallas inom socialdemokratin ofta för ”kassan”. Ordet ”försäkring” glöms bort. Det visar på ett problem. Sjukförsäkringen har blivit något av en allmän kassa som också används för att dölja arbetslöshet och samhällsproblem som inte har med arbetsförmåga och sjukdom att göra.

Vi betalar gärna för att försäkra oss och andra mot inkomstbortfall vid sjukdom, men inte för att skapa ett politiskt betingat utanförskap där 700 000–800 000 svenskar löpande står utan egen försörjning. Vi ska värna sjukskrivningen så att den fungerar väl för sjuka, men inte för annat.

Försäkringsläkaren Bo Hallqvist sade i en TV-debatt att hälften av de sjukskrivna har arbetsförmåga att ta till vara och att i nästan hälften av fallen är sjukdom kanske inte ens det mest väsentliga i bilden.

Den brådska regeringen nu har haft visar hur eftersatt frågan länge varit. Åtgärderna borde ha kommit för fem år sedan när sjuktalet började galoppera i väg. Att regeringen lägger fram förslag på förslag, bara för att sedan få dra tillbaka dem, visar hur grunt man tänkt från början.

Sjukskrivningen har kommit att bli det enda andningshållet för många människor när de samlade livsvillkoren varit för betungande. Därtill kommer attitydförändringar. Därtill kommer att det finns betydande regionala skillnader i sjuktalet. Sjukskrivning och förtidspensionering används av arbetsmarknadspolitiska skäl. Därtill kommer att det finns ett samband mellan sjukfrånvaro och konjunkturutveckling i Sverige. Därför ökar de korta sjukskrivningarna inte längre, men de ligger kvar på höga nivåer.

Det måste finnas en koppling, fru talman, mellan det ekonomiska ansvar som staten ålägger arbetsgivarna och den möjlighet arbetsgivarna har att påverka sjuktalet. Om man skulle tvinga arbetsgivarna att stå för hundra procent av sjuklönen, och förklaringen till de växande sjuktalet finns i livet utanför arbetet – vilket vi i hög grad tror – kommer sjuktalet ändå inte att begränsas.

En företagare skrev till mig häromdagen att regeringen vill ha en slumpmässigt höjd arbetsgivaravgift, vilket är en alldeles korrekt beskrivning. Det riskerar att leda till att hela grupper stängs ute från arbetsmarknaden eftersom de är eller anses vara särskilt benägna att sjukskriva sig. Om regeringen lägger fram det förslag som alla nu kritiserar kommer det också att leda till att staten straffar den som anställer en person som tidigare ofta eller länge varit sjukskriven. Särskilt allvarligt kommer småföretagen att drabbas om så bara några få anställda blir sjuka. Förslaget handlar om tricksande för att hindra att regeringens utgiftstak sprängs.

Särskilt märkligt är det att regeringen uppenbarligen tror att ekonomiska incitament fungerar för människor som är arbetsgivare men inte för människor som är sjukförsäkrade. Undersökningar visar ju att det ofta är patientens egen önskan som avgör om sjukskrivning kommer till stånd eller inte.

Jag gillar historia, fru talman. När jag tittar tillbaka ser jag att dåtidens socialdemokrater var mycket oroade när sjukförsäkringen infördes över risken för överutnyttjande och hur detta ekonomiskt skulle destabilisera hela systemet. Det fanns de som talade om åtta karensdagar för att värna försäkringen.

Hade dåtidens, de tidiga generationernas, socialdemokrater då fel i sina farhågor? Nej, fru talman, tvärtom har deras farhågor om överutnyttjande besannats. Det är inte bara så som regeringen brukar säga att folk ska bli friskare, inte fattigare. Dagens situation leder nämligen till att vi alla blir fattigare, och svenska folket har blivit sjukare. Därför kommer vi i vår motion att lägga fram en lång rad konkreta förslag för att komma till rätta med de ökande sjukskrivningstalen och befordra svenska folkets hälsa.

(Applåder)

Anf. 3 LINNÉA DARELL (fp):

Fru talman! "För lite och för sent, men ändå något" skulle man med fog kunna sätta som rubrik på det förslag som nu har presenterats.

Man ska ju börja med det positiva, och det finns flera goda förslag. Det är förslag som tidigare också förts fram från Folkpartiet och andra. Då valde regeringen att inte lyssna, trots att situationen redan då var allvarlig. Sedan dess har än fler människor hamnat i långtidssjukskrivningens passiva vardag, och skattemiljarderna har rullat okontrollerat.

Det är lite skruttigt av en regering att vara så låst vid att inte i tid ta till sig andras idéer, speciellt som man inte själv tycks ha särskilt många bättre idéer. Exempel på idéer som finns i propositionen, och som vi från Folkpartiet och andra föreslagit tidigare, är den förstärkta utbildningen i försäkringsmedicin och förslaget om fler försäkringsläkare. Jag såg häromdagen en uppgift om att det finns en genomförandeplan på tre år för den utbildningen. Jag utgår från att det avser den fördjupade utbildningen. Hur snart kortversionen kan genomföras kanske statsrådet kan ge besked om i dag. Om regeringen tidigare hade lyssnat på just detta hade vissa nyttoeffekter redan kunnat ses.

Redan beteckningen "ökad hälsa i arbetslivet" bidrar till att förstärka den ensidiga bild som regeringen ständigt målar upp, nämligen att det endast är i arbetslivet som ohälsan förekommer och uppkommer. Den bilden förstärks ytterligare av det förslag som vi förstår nu förbereds, och som i hög grad hör ihop med dagens debatt även om regeringen valt att dela upp förslagen i olika propositioner.

Det jag tänker på är övervältringen av kostnaderna för sjukförsäkringen på arbetsgivarna. Förslaget lär vara ute på snabbremiss. Denna snabbremiss tycks vara ganska luddig, och frågan är vilket värde det då är i de svar som kommer in.

Att ålägga arbetsgivarna ett så omfattande ansvar för sjukförsäkrings-systemet är som Lars Leijonborg uttryckte det i debatten häromdagen dubbeldumt. Det slår hårt mot tillväxt och företagande. Sverige behöver

fler företag som är villiga att anställa folk och inte färre. Men det slår också hårt mot grupper som redan i dag har svårt att få ett jobb eller byta jobb om man nu haft turen att få ett.

För äldre personer, människor med kroniska sjukdomar men som ändå är arbetsföra och allra värst för människor med olika funktionshinder utgör förslaget ett dråpslag om det kommer att föreläggas kammaren i det skick som man hittills har sett. Många remissinstanser har redan varnat för det, och vissa handikapporganisationer har startat upprop. Jag frågar statsrådet: Ska det behöva vara så i Sverige år 2003 att möjligheterna till ett jobb bara är förbehållna de friskaste?

Fru talman! Jag vill säga något ytterligare om förslaget. Det är en fråga till Vänsterpartiet. Vänsterpartiet brukar annars tillsammans med oss i Folkpartiet värna om de handikappade. Min fråga när jag ser referaten från diskussionerna och hör handikapporganisationernas oro är: Vad får Vänsterpartiet i utbyte, eftersom det tycks vara berett att offra de mest utsatta på svensk arbetsmarknad i något slags diskussion om att man med alla medel måste bekämpa ohälsan?

Att få slut på nyttjandet av sjukskrivning där det uppenbart inte är befogat är vi alla ense om. Men när så sker måste också andra politiska beslut fattas för att människor ska orka med sitt vardagsliv. Det är ingen hemlighet att till exempel småbarnsmammor ibland sjukskrivs för att över huvud taget få sitt livspussel att fungera.

Att det nu blir stopp för en sådan möjlighet är naturligtvis rätt. Men vilka andra beslut kommer regeringen att föreslå för att dessa kvinnor ska få en ökad makt över sitt liv och orka med sin vardag utan sjukledighetsperioder? Kommer det förslag om större valfrihet för barnfamiljer? Kommer det förslag som sänkt skatt på hushållstjänster så att kvinnor får mer tid till sig själva och umgänget med barnen i stället för en fritid med skurhink och tvättkorg?

Det är svårt att se en helhetslinje i regeringens totala förslag för att råda bot på ohälsan. I denna proposition skriver statsrådet att försäkrade blir sjukskrivna längre tid än nödvändigt i väntan på undersökning eller behandling. Men i en annan proposition föreslås att den finansiella samordningen mellan sjukvården och försäkringskassa som varit framgångsrik på detta område, till dess den stoppades av den socialdemokratiska regeringen, inte ska återkomma. Även de försök som pågår med andra former av finansiell samordning föreslås bli kraftigt beskurna. Den kommentar som finns om hur sådana sjukskrivningar ska undvikas är att de bör uppmärksammas och åtgärdas. Men hur ska det ske?

Om rehabilitering sägs det väldigt lite i denna proposition. Mest framträdande är kravet på arbetsgivarna. Jag saknar förslag om en rehabiliteringsgaranti, det vill säga att den som behöver och har fått beslut om rehabilitering verkligen också ska få den. När kommer ett sådant förslag?

Deltidssjukskrivning som utgångspunkt är ett bra förslag. Det har också redan börjat tillämpas alltmer. Jag ser dock inget i propositionen om de tillfällen då en vistelse på arbetsplatsen skulle göra mer skada än nytta. Så kan det vara ibland, och då kan det vara befogat med en heltids-sjukskrivning. Det kanske ligger i de särskilda krav som ställs på utlåtande vid just heltidssjukskrivning.

Anf. 4 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill kort kommentera ett par frågor som Linnéa Darell tog upp. Linnéa Darell för vidare en myt om att regeringen skulle se all orsak till ohälsa som föranledd av arbetet. Så är det inte. Hör nu på vad vi säger. Vi säger: Hur man har det på arbetet har stor betydelse för om man kan komma tillbaka till ett jobb oavsett var ohälsan har uppstått.

Det är till arbetet vi alla vill att man ska kunna komma om man har förutsättningar för att arbeta, och man ska komma dit snabbt. Det betyder inte att vi anser att det är arbetslivet som förorsakar all ohälsa. Däremot förorsakar arbetslivet mycket ohälsa. Den vanligast förekommande sjukskrivningsorsaken är belastningsskador bland äldre kvinnor. De är sannolikt förorsakade av arbetsplatsen och arbetet.

Sedan vill Linnéa Darell också diskutera förslag som vi ännu inte har lagt fram. Jag har förstått att remissdebatten är anordnad för just det förslag som nu har lagts fram i kammaren om en bättre sjukskrivningsprocess. Till eventuellt andra förslag återkommer jag gärna senare.

Anf. 5 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Fru talman! Jag förstår att statsrådet Karlsson inte vill diskutera de frågor som nu diskuteras väldigt mycket runtom i samhället. Om ni verkligen tycker att arbetet inte är hela orsaken är det väldigt märkligt med det som nu tydligen förbereds och som ändå är ute på remiss. Man kan väldigt lätt få intrycket – och det är inte bara en myt, utan faktiskt en verklighet – att det är arbetsmarknaden och arbetsgivarna som ska bära kostnaderna. Det gör det också omöjligt för många att komma tillbaka till ett arbete. De kommer aldrig att få ett arbete.

Anf. 6 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det har blivit alldeles uppenbart efter en rad arbetsplatsbesök som jag har gjort att man har startat projekt för att förbättra hälsan och möjliggöra för människor att komma tillbaka. Man har lyckats väldigt väl på många platser. Det finns metoder och goda exempel. Problemet är att det går för sakta och görs för lite på arbetsmarknaden totalt sett.

Skälet till att vi nu förbereder fler förslag är att vi vill skynda på det arbete som rimligen borde ha gjorts ute på arbetsplatserna för länge sedan utan att regering eller riksdag hade behövt gripa in. Nu finns det möjlighet att öka tempot i det arbetet med de förslag som vi avser att återkomma med. Jag debatterar dem gärna när de föreligger i riksdagen.

Anf. 7 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Fru talman! Det är alltid så att man ska återkomma. Jag vill bara erinra om att problemen med de stora sjukskrivningstalen har pågått länge och nu är inne på sjätte året. Även om det mycket marginellt har börjat stabilisera sig något gäller det bara de nya fallen.

Vad är det man ska återkomma med som ger möjlighet för arbetsgivarna att bedriva projekt? Den möjligheten har man väl haft också tidigare.

Anf. 8 SVEN BRUS (kd):

Fru talman! Den proposition vi remissdebatterar i dag innehåller en del goda ambitioner. Det går att instämma till dels i en del analyser och förslag. Ohälsan är vårt största samhällsproblem. I dag är nästan var sjätte svensk sjukskriven eller förtidspensionerad. Kostnaderna var förra året 113 miljarder. De ökar fortfarande, låt vara i en något bromsad takt.

Fru talman! Det är mot den bakgrunden man ska bedöma dagens förslag. Jag kan kommentera några av dem. Visst behöver vi tydliggöra sjukdomsbegreppet och se över läkarnas roll. Precisionen vid sjukskrivning kan förbättras avsevärt. Vi behöver vara mycket uppmärksamma på attitydförskjutningar både hos sjukförsäkrade och läkare. Dessa frågor tas upp i propositionen.

Kring en del av detta kan vi säkert bli överens. Men jag är ändå rädd för att effekterna av förslagen är marginella till sin verkan. Den verkligt avgörande frågan återstår ännu för regeringen att besvara. Var finns helhetssynen? Propositionen berör vissa aspekter och viktiga sådana. Sambandet med arbetsmiljön ska tas upp i ett senare sammanhang, sägs det. Vad det innebär vet vi. Regeringen vill helt enkelt låta någon annan, det vill säga arbetsgivarna, betala för ohälsan. För Socialdemokraterna är nämligen ohälsan i första hand ett budgetproblem.

Det finns anledning att ställa frågan till statsrådet Hans Karlsson: På vilket sätt blir människor friskare av att någon annan betalar sjuklönen?

Statsrådet ska komma tillbaka till frågan, och vi får förmodligen anledning att debattera den åtskilliga gånger här i kammaren.

Med all respekt för de angelägna frågorna i dagens proposition så skrapar de ändå bara på ytan. Det är helhetssynen som vi kristdemokrater efterlyser.

Människor får inte livspusslet att gå ihop. Orden är TCO-ordföranden Sture Nordhs. Han gav dem som svar på en fråga i utskottet för en tid sedan när vi diskuterade just de här frågorna. Livspusslet går inte ihop. Regeringens pussel går snabbt att lägga. Det har nämligen bara en bit – jobbet. Men för människorna innehåller pusslet många fler bitar, och därför måste också lösningen bestå av mer än att klara ett budgetproblem. Det handlar om en familjepolitik som lättar på barnfamiljernas situation, om en skattepolitik som innebär att man kan leva på sin lön och därtill kunna upphandla de tjänster som man kanske vill upphandla för att göra livet lite lättare att leva, och dessutom kunna upphandla dem på en vit marknad. Exemplet på frågor som berör människors totala livssituation och som har att göra med ohälsotalen kan göras fler. Vi får anledning att återkomma till den debatten.

Fru talman! Det är positivt att regeringen betonar arbetsförmågan hellre än oförmågan. Därför är det bra med deltidssjukskrivning. Vi anser att man helt bör slopa de fasta stegen i sjukersättningen. Det ska vara möjligt att få ersättning med vilken procentsats som helst mellan 25 och 100. En person som i dag arbetar 50 % kan med dagens system inte öka arbetsinsatsen med 10 %, även om detta enligt läkaren skulle vara möjligt. Vi anser att dagens system inte tillvaratar den individuella förmågan och vi vill ha största möjliga flexibilitet.

Regeringen vill genom flera avstämningsmöten få individen i centrum och fokusera på vad som kan göras. Insikten är bra, men hur förändras någonting av detta i verkligheten? Avstämningsmöten finns redan,

men försäkringskassan har inte klarat av detta i tillräcklig omfattning. Det är kostnadskrävande, och all tid har för försäkringskassan ägnats åt utbetalningar av sjukpenning snarare än rehabilitering.

Det är också svårt att få individen i centrum med de fyra sektorer som vi har i dag och som har olika mål och medel. Det kristdemokratiska förslaget om förstärkt rehabiliteringsförsäkring sätter individen i centrum och låter det offentliga anpassa sig till individens skiftande behov och inte tvärtom. I stället för fyra offentliga aktörer vill vi ha en försäkringsgivare. Denna försäkringsgivare ska ha fem uppgifter: För det första att beräkna och betala ut ersättning, för det andra att ansvara för rehabiliteringsutredningen, för det tredje att aktivt verka för att den sjukskrivne ska kunna återgå till arbetet, för det fjärde att ansvara för uppföljning så att de positiva effekterna kan bli bestående och för det femte – eller kanske snarare för det första – att arbeta med förebyggande insatser.

Regeringen vill också i förslaget att arbetsgivarna alltid ska skicka in en rehabiliteringsutredning, även om det inte är nödvändigt. Regeringen menar att arbetsgivarna i alldeles för liten utsträckning har gjort sådana utredningar för sina anställda. Att tvinga arbetsgivare att alltid lämna in en rehabutredning skulle innebära att man i vissa fall skulle påbörja en utredning när den anställda kommer tillbaka i arbete igen. Vi menar att det verkar orimligt att då tvinga arbetsgivaren att skicka in rehabunderlag och dessutom betala för ett utlåtande från företagshälsovården.

Förslaget innebär också att försäkringskassornas administration ökar ytterligare, och det är det sista vi behöver.

Vi har i flera år motionerat om behovet av mer försäkringsmedicinsk utbildning för läkare. Vi menar att det måste bli obligatoriskt för läkare på alla nivåer. Regeringen bör tillsätta en utredning som grundligt ser över de problem som finns inom det försäkringsmedicinska området och lämna förslag på reformering.

Fru talman! Man kan dela ut både ris och ros till dagens förslag. Men den helhetssyn på ohälsan som vi efterlyser har regeringen inte förmått att anlägga i propositionen.

Anf. 9 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det är obekant för Kristdemokraterna eller för något annat parti heller att regeringen har ett helhetsprogram, Sven Brus. Vi kallar det för elvapunktsprogrammet. Det har funnits i ett och ett halvt, nästan två år, nu. Vi har fullföljt många delar av programmet hittills och vi avser att fullfölja återstoden också.

Det förslag som vi diskuterar här i riksdagen i dag är en del av regeringens elvapunktsprogram för att förbättra processen och öka stödet för de människor som är sjuka när det gäller möjligheten att snabbare komma tillbaka till ett arbete. Det syftar också till att förändra arbetsplatserna på ett sådant sätt att arbetslivet blir mer mänskligt.

Det vore sympatiskt om vi också kunde få oss redovisat till exempel oppositionens helhetssyn på ohälsoproblematiken. Finns det någon helhetssyn bland oppositionspartierna i Sveriges riksdag? Hur ser i så fall den ut? Innehåller den exempelvis, som vi har hört från ett eller annat parti, förslag om sänkningar av sjukersättningen – det vill säga ekonomiska incitament mot den enskilde sjuke?

Anf. 10 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Vi är mycket medvetna om det elvapunksprogram som regeringen har lagt fram. Men låt mig få påminna om att det var 1997 som den dramatiska utvecklingen som har eskalerat ända fram till i dag startade. Det är fortfarande så att kostnaderna för ohälsan ökar, låt vara i något begränsad takt.

Det elvapunksprogram som regeringen har lagt fram kan låta ambitiöst, men det är ändå ett plottrande med detaljer och med enstaka inslag. Jag saknar helhetssynen i regeringens politik.

När Hans Karlsson nu frågar efter oppositionens helhetssyn så kan jag bara säga att vi kristdemokrater menar att ohälsan handlar om hela livet. Sture Nordhs definition är alldeles lysande: Människor får inte livspusslet att gå ihop. Då duger det inte, Hans Karlsson, med bara denna enda pusselbit, det vill säga att rädda utgiftstaket genom att låta någon annan betala. Då måste man också ta tag i frågor som rör familjepolitiken, skattepolitiken och människors totala livssituation. Det är det som kritiken riktar sig emot.

Det finns förvisso en del kloka förslag i den proposition som finns här i dag – det har jag sagt också tidigare. Låt oss diskutera dem och ta vara på dem, men detta löser inte problemet. Det kan möjligen bromsa utvecklingen något ytterligare – den bromsas ju i dag – men det vänder inte kurvan.

Anf. 11 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller livspusslet så blir det inget färdigt pussel om man inte lägger dit alla bitarna. Vi lägger inte alla bitarna på en gång, men vi kommer att lägga dem. Detta är inte pusselbiten, utan detta är en del av det pussel som ska läggas.

Det är möjligt att det går att kritisera regeringen för att ha gjort för lite och för långsamt sedan 1997. Däremot är det mer förvånande hur lite som har gjorts på arbetsplatserna. Man träffar arbetsgivare i dag som säger: Vi skäms, för vi vet inte hur många som egentligen är sjuka på vår arbetsplats! Vi vet inte vad de heter och vi vet inte när de kommer tillbaka. Detta måste vi börja jobba med nu, och det är bråttom. Det säger arbetsgivare både i privat och i offentlig sektor när jag sitter mittemot dem. Det har gått för sakta, och vi har inte förstått vidden av detta. Nu är det dags att börja göra något, säger arbetsgivarna.

Har Sven Brus liknande erfarenheter?

Anf. 12 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Det finns mer att göra på arbetsplatserna, inte minst i de offentliga arbetsplatsmiljöerna. Kvinnor i vården har mycket att säga om sin arbetsmiljö. Det finns mycket mer att göra. Ingen har någonsin bestridit detta faktum. Men det som jag vänder mig emot i debatten här i dag är att regeringen ändå ser en enda lösning på problemet – en huvudlösning – nämligen att låta någon annan betala.

Då återstår frågan: Hur blir människor friskare på de arbetsplatser där det finns lite mer att göra på en del håll och mycket mer att göra på andra håll? Hur blir människor friskare av att vi skickar räkningen för deras ohälsa till deras arbetsgivare? Den frågan återstår för regeringen att besvara.

Anf. 13 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Det förs flera debatter i samhället i dag när det gäller ohälsan. En debatt utgår ifrån att man ska försämra försäkringsförmånerna, införa fler karensdagar och lägre ersättningsnivåer. Man ska alltså försämra villkoren för dem som är sjukskrivna. Vänsterpartiet diskuterar inte i de termerna. Det gör inte heller den proposition som är föremål för remissdebatt i dag.

Den propositionen har en helt annan utgångspunkt. Vi tror nämligen inte att människor blir friskare för att de får det ekonomiskt svårare. Vi tror att det är andra saker man ska göra.

Utgångspunkten i den här propositionen är att man ställer den sjukskrivne, patienten, i mitten. Runt den sjukskrivne ställer man upp de aktörer som kan bidra till att den sjukskrivne kan återkomma till arbetslivet och snabbt komma tillbaka till arbetsmarknaden. Propositionen bygger på att vi vet att långa sjukskrivningar också kan vara ett stopp i vårdkedjan, ett stopp i rehabiliteringskedjan och ett stopp när det gäller återkopplingen tillbaka till arbetsmarknaden.

Därför säger vi i den här propositionen att deltidssjukskrivningar ska ske i ökad omfattning. Det gör vi mot bakgrund av att vi vet att just detta att förlora kontakten med arbetsplatsen inte är bra för individen. Man blir socialt isolerad. Väldigt många efterfrågar den kontakten även om det kanske bara är i en begränsad omfattning.

Man tydliggör också arbetsgivarens roll i rehabiliteringsarbetet. Jag tycker att Hans Karlsson på ett förtjänstfullt sätt har redogjort för att det finns ett ansvar hos arbetsgivarna som de måste ta. Det finns en rot till ohälsa att söka också på arbetsplatsen. Därmed inte sagt att all ohälsa har med arbetsplatsen att göra, men mycket av ohälsan skapas just i arbetslivet i dag. Det tar den här propositionen sikte på.

I den här propositionen säger man också att man ska ha en bättre diagnos, och det vill jag lyfta fram. Det gäller att tydliggöra vilka medicinska skäl som ligger till grund för sjukskrivningen. Varför skriver vi det? Jo, just för att tydligheten ska leda till rätt behandling. Man ska veta vilka åtgärder som ska sättas in.

Att sätta den sjukskrivne i centrum är också tanken bakom de avstämningsmöten som föreslås. Där ska alla aktörer mötas runt personen – det är arbetsgivaren, försäkringskassan och arbetsförmedlingen – för att man ska kunna ha samtal och dialog om vilka åtgärder som ska sättas in för att leda människor tillbaka till arbetsmarknaden i den utsträckning och den omfattning som det är möjligt.

Det finns också andra kontrollstationer, som jag slarvigt kallar dem. Om man har varit sjukskriven i ett år finns det en kontrollstation för att se om sjukskrivningen är rätt, om det ska övergå till aktivitetsersättning eller om det är något annat man ska göra. Det handlar om att bryta passiviteten hos alla aktörer och sätta in kontrollstationer.

Det förtjänar också att betonas att i den här propositionen föreslås en möjlighet att begära in ett fördjupat sjukintyg. Man ska inte förväxla det med den diskussion som fanns om ett tvåläkarintyg, utan här handlar det om att se om det är något annat som krävs och om det finns en annan bedömning att göra för att leda rätt i vårdkedjan och i rehabiliteringskedjan.

Sedan innehåller propositionen förslag om det Sven Brus tog upp, nämligen en obligatorisk rehabiliteringsutredning efter fyra veckor. Det finns en anledning till detta eftersom en rad arbetsgivare inte har tagit sitt ansvar på det här området. Det handlar återigen om att kräva aktivitet av alla parter som finns runt den sjukskrivne för att se vad vi kan göra för att underlätta återgången till arbetsmarknaden.

Debatten hittills har också lyft fram ett tema, och det handlar om de ekonomiska drivkrafterna, som inte finns med i den här propositionen. Till Linnéa Darell vill jag säga att Vänsterpartiet inte står bakom det förslag som nu är ute på remiss. Vi har varit kritiska till det, bland annat av just den anledning som Folkpartiet lyfter fram, nämligen att man selekterar arbetskraften. Det finns andra skäl att vara kritisk till det också. Jag ska inte lyfta fram dem nu eftersom debatten gäller propositionen om förändringar i sjukskrivningen för ökad hälsa.

Jag tror att det är viktigt att man ser den här propositionen som ett förslag och ett steg för att möta ohälsan. Samtidigt pågår det ett arbete just när det gäller arbetsmiljö, företagshälsovård och andra redskap som vi måste ha om vi långsiktigt ska möta ohälsan. Då handlar det inte om de snabba klippen. Det handlar inte om karensdagar. Det handlar inte om sämre ersättningsnivåer. Det handlar om att komma med de reella redskapen som bland annat förbättrar arbetsmiljön.

Samtidigt ska jag ge Sven Brus rätt i att det finns andra faktorer som är viktiga att lyfta fram inom andra politikområden.

Anf. 14 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Fru talman! Det var bra att Ingrid Burman svarade något på den fråga jag ställde. Det är en viss skillnad mellan att vara kritisk till ett remissförslag och att sedan verkligen stå upp för det som detta kan föra med sig. Jag skulle nog vilja ha ett lite tydligare svar från Ingrid Burman. Vad svarar ni alla de handikapporganisationer som nu kontaktar politiker från olika partier och som i remissvaren på de departementspromemorior som också finns med som underlag i den här propositionen har uttryckt den oron? Jag noterar att Ingrid Burman säger att det är viktigt att människor snabbt kommer tillbaka till arbetsmarknaden. Vi delar den uppfattningen, men vi tycker också att de ska ha möjlighet att vara kvar där.

Anf. 15 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Om jag har uppfattat Linnéa Darells fråga rätt handlar det fortfarande om de så kallade ekonomiska drivkrafterna. Annars får väl Linnéa Darell återkomma i den andra repliken.

Vi träffar också handikapporganisationer. Vi har varit väldigt tydliga med att vi inte tycker att det förslag som nu är ute på remiss är bra. Vi tycker bland annat att det riskerar att selektera och försvåra för människor med kroniska sjukdomar att komma in på arbetsplatsen. Sådana lösningar är inte Vänsterpartiet intresserade av att stå bakom. Jag har hittills inte uppfattat att Vänsterpartiet och handikapprörelserna har haft olika uppfattningar.

Sedan handlar det naturligtvis också om att när man finns på arbetsplatsen ska man ha möjlighet att stanna kvar. Jag tror till exempel att en ökad möjlighet till deltidssjukskrivning är bra, inte minst för människor med kroniska sjukdomar. Jag har själv en kronisk sjukdom som gör att

jag under vissa perioder inte har en full arbetskapacitet. Jag tror att när jag återgår till ett arbetsliv utanför riksdagen skulle det vara bra med en möjlighet till deltidssjukskrivning.

Om det är en kritik mot den nu liggande propositionen får Linnéa Darell förtydliga sig.

Anf. 16 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Fru talman! Nej, det är det inte. Det gäller diskussionen om de ekonomiska drivkrafterna. Anledningen till att jag frågar är bland annat all den oro som nu finns i handikapporganisationerna. Jag delar den oron. Jag delar också deras uppfattning när det gäller äldre arbetskraft och kvinnors möjligheter på arbetsmarknaden. Många kan ha behov av att ha en viss frånvaro vid olika tillfällen.

Regeringen lägger ju väldigt stor vikt vid de ekonomiska drivkrafterna och att de ska läggas på arbetsgivarna. Då tycker jag att det finns anledning att ställa frågan till Vänsterpartiet: Kommer Vänsterpartiet att bidra till att människor som har funktionshinder stängs ute från arbetsmarknaden eller kommer ni att avvisa det helt så att handikapporganisationerna och andra med en svagare ställning på arbetsmarknaden kan känna trygghet?

Anf. 17 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet står bakom elvapunksprogrammet och 121-punktsöverenskommelsen med regeringen där vi säger att vi vill införa ekonomiska drivkrafter. Vänsterpartiet vill utforma dem så att de träffar de arbetsgivare som inte tar sitt ansvar när det gäller arbetsmiljö och rehabilitering. Vår kritik mot det nu föreliggande förslaget kan sammanfattas så att det selekterar arbetskraften, det utarmar landstingens och kommunernas ekonomi genom att dra undan resurser från dem och det stimulerar till att kommuner och landsting bolagiserar för att slippa medfinansiering av små bolag. Det kommer också att berika bemanningsföretagen, som får en helt ny marknad, och det drar undan marken för en rad kollektivavtalsförsäkringar.

Vår kritik mot det nu föreliggande förslaget är massiv.

Anf. 18 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp frågan om avstämningsmöten. Ingrid Burman sade tidigare att aktörerna samlar sig runt den enskilde, och det låter ju väldigt bra. Det är bara det att vi i dag har fyra offentliga aktörer på det här området, aktörer som i många avseenden har olika mål och framför allt olika medel för sin verksamhet. Det skapar i dag faktiskt ett problem när man ska samla sig omkring den enskilde. Det är inte säkert att man alltid bedömer lika, inte ens att man drar åt samma håll. Vi kristdemokrater har föreslagit en rehabiliteringsförsäkring där man låter en aktör ta hand om helheten och, som jag redogjorde för i mitt anförande, ha olika uppgifter.

Ser inte Ingrid Burman ett problem i att flera aktörer ska samla sig kring den enskilde när de har så olika utgångspunkter som de i dag har?

Anf. 19 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Nej, jag ser inte det problemet, för utgångspunkten måste vara den sjukskrivnes bästa. Jag förutsätter att man samlar sig kring detta, och jag tror att det är bra att man har till exempel den kompetens som arbetsförmedlingen kan ha om den lokala arbetsmarknaden när det gäller vad man kan göra för att se till att den sjukskrivne återkommer, om inte till sitt gamla arbete så till ett nytt arbete.

Jag tror att det är bra att försäkringskassan finns där med sin kompetens när det gäller vad man kan göra i form av rehabiliteringsinsatser. Jag tror också att det är bra att arbetsgivaren finns där med sin speciella kompetens om arbetsplatsens förhållanden. Jag har svårt att se att vi kan slå ihop dessa tre kompetenser till en och få samma goda kvalitet i kompetensen.

Om man är enig om – och det förutsätter jag – att uppdraget är att se till att den sjukskrivne kommer tillbaka till arbetsplatsen och till en rimlig arbetssituation, tror jag att propositionens förslag kvalitetsmässigt är att föredra.

Anf. 20 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Jag tror fortfarande att en aktör med en bred kompetens skapar en större trygghet för den enskilde i mötet. Om det kan vi vara oense.

Ingrid Burman tog upp ökade möjligheter till deltidssjukskrivning, och på den punkten är vi överens. Jag skulle ändå vilja fråga om Ingrid Burman ser ett värde i att bryta upp det system som vi har i dag med olika nivåer till en i princip steglös sjukskrivning. Arbetar man halvtid kunde man kanske gå upp 10 eller 15 %, men detta hindras av det nuvarande systemet. Jag skulle gärna vilja få svar på min fråga.

Jag noterar som ett lovande budskap från Ingrid Burman insikten att det här berör många andra politikområden. Den insikten sträcker sig faktiskt längre än vad regeringens insikt gör.

Anf. 21 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag ska svara på frågan om deltidssjukskrivning. Jag tror att det är någonting som man ska utreda. Det ligger faktiskt något positivt i steglöshet eftersom sjukdom aldrig kan kategoriseras i nivåerna 25, 50 eller 75 %. Det finns däremot en rad andra regelverk att ta hänsyn till. Hur slår till exempel en möjlighet till en vikarie på 10 % i förhållande till arbetsrätten och sociala förmåner?

Frågan är alltså inte okomplicerad, men från Vänsterpartiets sida finns det faktiskt ett intresse för att diskutera och utreda den vidare.

Anf. 22 LENA EK (c):

Fru talman, herr statsråd, ärade ledamöter och ärade åhörare! I mer än fem år har vi sett problemet rörande svenska folkets ohälsa växa alltmer. Dubbleringen av kostnaderna enbart för ökningen under perioden sedan dess motsvarar kostnaden för ett och ett halvt svenskt försvar. Nu är situationen akut – för arbetsgivare som saknar arbetskraft, för arbetstagarare som blir fast i långa sjukskrivningar utan någon hjälp och även för samhällsekonomin.

Sverige står vid ett mycket viktigt vägsval. Antingen klarar vi det här eller så klarar vi inte tillväxten, och då kommer vi att få se både välstånd och välfärd åka kana i riktning nedåt under lång tid medan de äldre blir fler och skattebetalarna färre. Eller så skärper vi upp politiken och vågar fatta tuffa men nödvändiga beslut i stället för att paralyseras av socialdemokratiska maktkalkyler, som inför det senaste valet.

Sluta att skjuta obehagliga frågor framför oss! Sluta att mörka debatter som kan öka medborgarnas förståelse för vad som pågår och vad som behöver göras! Då kan vi skapa de bästa förutsättningarna för tillväxt och därmed också för en välfärd som håller även när behoven växer. För detta är, fru talman, sex minuters talartid oerhört kort.

Regeringen har i det här förslaget valt ut *en* del av en stor problematik. Det handlar om fyra delar. För det första rör det sig om tillväxt i näringslivet. 7 av 10 nya jobb skapas av småföretag. För det andra måste fler människor i arbetsför ålder komma i arbete. Det handlar därför om satsningar på rehabilitering och vårdgaranti, som inte finns med. För det tredje rör det sig om en bättre organisation av sjukvård och myndigheter till exempel försäkringskassa.

En kort utvikning: Alla som någon gång suttit med ett rehabärende och försökt lösa den enskilda situationen för en långtidssjukskriven människa blir oerhört frustrerad över den stuprörsmentalitet som finns mellan olika myndigheter och som enligt det här förslaget inte ska åtgärdas annat än genom samtal och sammanträden.

Det handlar för det fjärde om människors livskvalitet. Jag tycker, fru talman, att regeringens beteende i ohälsöfrågan påminner om en enbent struts med huvudet i sanden – huvudet i sanden därför att man har svårt att erkänna och ta tag i problemen ordentligt och enbent därför att man nu bara angriper en del av den här fyrbenta situationen, nämligen den som handlar om arbetsgivarna.

Kritiken är också oerhört stark från TCO, som säger att det här kommer att peka ut de svaga grupperna, från SACO, som säger att det saknas samordning och konsekvensanalyser, från Kommunal, som är dödsförskräckt för vad som ska hända för de anställda inom offentlig sektor, från Företagarnas Riksorganisation och från Svenskt Näringsliv, som ser en utslagning av småföretag när kostnaderna och krångligheten ökar, och från handikapporganisationerna, som just nu är oerhört rädda för vad som ska hända med de svagare grupperna.

Det är i detta sammanhang mycket problematiskt att man nu tar upp bara en liten del av denna stora diskussion. Efter det att man i månader har slagit på trumman kommer nu en liten tagg på en pusselbit av ohälsoproblematiken i den här propositionen. De stora svåra frågorna ska man gräva ned i vårbudgeten, och tydligen hoppas regeringen att den allmänna kritiken mot en undermålig ekonomisk politik ska dölja de här frågorna i de stora sammanhangen. På så vis slipper också Hans Karlsson diskutera hela pusslet, trots att han är den ansvarige ministern.

I det här förslaget finns vissa delar som är bra. Det handlar om uppstyrning av rutinerna, synen på arbetsförmåga, avstämningsmöten, försäkringsläkare och bättre utbildning i försäkringsmedicin. Men frågan är vad det finns för realism i detta över huvud taget när man vet att 17 % av de långtidssjukskrivna inte har fått någon rehabilitering alls efter ett års sjukskrivning enligt den stora ohälsoutredningen. Försäkringskassornas

människor är snart sjukskrivna allihopa därför att de inte har tid att ta tag i alla ärenden som ligger på deras bord. Vårdgarantin vågar man inte införa ordentligt, rehabiliteringsgarantin duckar man för och det pilotprojekt som har försökt lösa delar av detta, som kallas för Finsam eller Socsam, vågar man inte fullt ut genomföra, trots att det finns ett fullskaleprojekt med oerhört bra resultat.

Det här är mycket bekymmersamt, och det kommer också att göra att det kommer att flöda människor mellan olika trygghetssystem. När man skär av på detta vis på sjukförsäkringssidan kommer många arbetsgivare att i stället säga upp människor, och då hamnar kostnaden på arbetslöshetsersättningen i stället.

Min fråga till Vänsterpartiet och Miljöpartiet är: Kommer ni att ställa upp på den pusselbit som läggs i dag som del ett? Kommer ni att ställa upp på den pusselbit som läggs i vårpropositionen, där kostnadsansvaret skjuts över på företagen?

Fru talman! Det borde skapas en frizon för småföretag, som är så oerhört viktiga för tillväxten och för de nya jobben. Det borde skapas rätt till rehabiliteringsplan, omvandling av passiva pengar till aktiva åtgärder genom finansiell samordning, rehabiliteringsgaranti och vårdgaranti, en småföretagarvänlig politik som ger nya jobb i stället för att minska antalet arbetstillfällen och en rehabiliterings- och sjukpolitik som handlar om den enskilda människan och försöker ge riktig hjälp i stället för blanketter och sammanträden.

Anf. 23 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Lena Ek frågade om vi tänkte ställa upp på den här propositionen, och jag har all förståelse för att Lena Ek inte har hunnit läsa propositionen. Hade Lena Ek gjort det så hade hon läst att den var utarbetad i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, så vi står naturligtvis bakom den i sin helhet.

Den andra frågan rörde något som inte är föremål för debatt här i riksdagen i dag men som har blivit en debatt, det som ibland kallas ekonomiska drivkrafter. Jag tyckte att jag var tydlig i mitt svar till Linnéa Darell om var Vänsterpartiets kritik låg i det remissförslag som regeringen nu har lagt ut på remiss. Det innebär att Vänsterpartiet inte kommer att stå bakom den modellen. Sedan är det så att det finns ett ansvar att hitta ekonomiska drivkrafter som gör att arbetsgivaren tar ansvar för att det finns en arbetsmiljö och en arbetsplats som inte skapar ohälsa, och det kommer Vänsterpartiet, regeringen och Miljöpartiet att fortsätta diskutera.

Jag kan förstå att det är frustrerande att få en pusselbit i taget när man ska lägga det här ohälsopusslet, men bilden och åtgärderna är mångfasetterade, och det är mycket som ska göras. Jag kan själv beklaga att det i dag inte finns förslag just när det gäller arbetsmiljön, företagshälsovård och så vidare, men jag vet också att de kommer och att det är en lång kedja av åtgärder som ska genomföras. För att de ska bli de rätta och de riktiga krävs också en viss beredningstid.

Anf. 24 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra att jag har läst propositionen, och det är just därför jag frågar Ingrid Burman från Vänsterpartiet en gång till. Jag

har flera gånger i den här kammaren hört Ingrid Burman, liksom hennes partikamrater, säga att man är ett småföretagarvänligt parti. Men detta är ju ingen småföretagarvänlig proposition. Den ökar ansvaret, kostnaderna och byråkratin och minskar incitamenten för småföretagen att anställa, när småföretagen står för sju av tio av de nya jobben i Sverige i en situation där kostnaderna och arbetslösheten ökar. Jag tycker att det är väldigt sorgligt att Vänsterpartiet i så fall lämnar den småföretagarvänliga linjen.

Den här propositionen handlar bland annat om de olika berörda myndigheter som kan agera när det uppstår en sådan situation att en människa blir långtidssjukskriven. Det är ju ett oerhört problem att tvingas gå mellan försäkringskassa, arbetsförmedling, arbetsgivare och sjukvårdande myndigheter och försöka få fram rehabiliteringspengar och en samordnad lösning av ett enskilt ärende. Det finns ju i det här sammanhanget fullskaleprojekt som visar hur man gör det. Jag hade själv kunnat tänka mig att gå ett steg längre och slå ihop de här myndigheterna för att skapa ett trygghetsverk som har en helhetssyn. I dagens läge saknas den helhetssynen. Jag vet inte hur många möten jag har suttit på när jag själv har försökt ta ansvar i sådana här situationer där man från försäkringskassan och arbetsförmedlingen samfällt har sagt: Du borde ha den här rehabiliteringen – det är vi överens om – men det finns inte möjlighet genom försäkringskassan, men om du säger upp dig kan du få rehabiliteringspengar från arbetsförmedlingen. Jag tror att alla som har sysslat med facklig verksamhet har varit med om den situationen.

Anf. 25 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag beklagar om jag missuppfattade Lena Eks fråga. Det var alltså den proposition vi nu diskuterar som skulle vara småföretagarvänlig. Då måste jag ändå tolka det påståendet så att det skulle handla om att vi säger att även småföretag måste uppfylla vissa krav, till exempel lämna in rehabiliteringsutredningar, se till att arbetsmiljön är sådan, delta i avstämningsmöten och så vidare.

Jag menar att vi inte ska skapa frizoner för några arbetsgivare som gör att de inte behöver uppfylla grundläggande krav, till exempel detta att man ska delta aktivt i rehabiliteringsarbete och göra rehabiliteringsplaner. Det finns inga frizoner när det gäller att producera ohälsa eller att inte delta i att aktivt leda människor tillbaka till arbetslivet.

När det gäller detta med hur vi möter den som ska rehabiliteras tillbaka och hur vi kan samordna runt den personen så vet jag att Lena Ek vet att det just nu är en departementspromemoria ute på remiss som handlar just om Frisam och hur vi ska kunna permanenta och se att de försök som nu har pågått ute i landet kan erbjudas något slags permanent form. Den propositionen kommer ju också så småningom att landa på riksdagens bord.

Anf. 26 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Av alla de arbetsplatser som finns i vårt land är det så att hälsotalen är allra bäst i det privata näringslivet. Tittar man på den gruppen ser man att småföretagarna är klassens ljus. Det är väldigt lite sjukskrivningar. Det är ett väldigt organiserat arbete med rehabilitering. Det är god kontakt mellan företaget och den anställde.

Den här propositionen ägnar sig åt att bestraffa den som är bäst. Det tycker jag är ett sorgligt perspektiv eftersom småföretagandet är så viktigt i det här landet.

Sedan kan man titta på vad den här propositionen gör för den enskilda människan som är långtidssjukskriven. Det är ju faktiskt inte särskilt mycket. Det handlar om ett möte efter ett visst antal veckor, och det handlar om papper och blanketter, när man borde slå fast rehabiliteringsgarantin och när man borde se till att det inte finns några skillnader, utan att myndigheter kan arbeta samordnat. Den departementspromemoria som är på väg fram vågar ju inte heller den ta hela steget, utan det blir en liten pusselbit igen.

Frågan är när vi ska få detta pussel helt och fullt och klart. Det har tagit fem år att uppmärksamma problematiken. Vi står i ett oerhört akut läge i dag, och då kommer det en liten bit här och en liten bit där. Det som kommer som nästa steg är att man lyfter över ett kostnadsansvar på dem som faktiskt är bäst.

Vi borde byta perspektiv. Vi borde använda de arbetsplatser där man har låga sjuktal. Det har man på vissa industrier och på vissa företag. Man arbetar efter konceptet långtidsfrisk i stället för långtidssjuk.

Anf. 27 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Man kan ha respekt för andra och andras åsikter i den politiska debatten. Jag har inte föreställt mig att vi ska kunna vara överens med alla partier i de här frågorna, men, Lena Ek, underskatta inte den pusselbit som vi nu pratar om, det förslag som nu ligger.

Det kommer att vara bra för många människor att snabbare få en möjlighet att komma tillbaka till ett arbete som de kan vara på. Det kommer att hjälpa människor. Syftet är att hjälpa flera. Vi löser inte hela problemet. Vi har inte gjort anspråk på att vi med den här propositionen ska lösa hela problemet. Detta ska hjälpa några, kanske ganska många. Det nöjer vi oss med i det läget.

Sedan återkommer vi med flera förslag. Vi tänker lägga fram förslag om arbetsmiljöfrågor i allmänhet och om företagshälsovården så småningom. Vi tänker lägga fram en proposition om samordning, den så kallade Finsampropositionen. Vi kommer att komma tillbaka med förslag då AMS och Riksförsäkringsverket har effektiviserat samverkan för att hjälpa just människor som fastnar i ett arbete på en arbetsplats som de inte kan gå tillbaka till. De behöver alltså hjälp med att byta arbete. Vi kommer eventuellt tillbaka med förslag om ekonomiska drivkrafter, om det finns majoritet för det i riksdagen.

Inte heller Centern har presenterat något enhetligt eller något övergripande helhetsperspektiv när det gäller de borgerliga och oppositionen. Finns det, eller är det bara bristerna hos de socialdemokratiska förslagen som förtjänar uppmärksamhet?

Anf. 28 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Ibland blir man riktigt glad när man får en fråga i den här kammaren.

För två år sedan lade vi fram ett enhetligt, övergripande förslag med ett helhetsperspektiv. Jag diskuterar hemskt gärna det förslaget med statsrådet. Där finns det nämligen en del saker som är provade i fullska-

leprojekt med vanliga, sjuka människor som har visat sig fungera bra. Men det är kanske inte ämnet för dagens debatt.

Jag skulle vilja fråga statsrådet varför man ägnar sig åt att lägga fram förslag som bestraffar de arbetsgivare som är bäst. Jag tycker att det är fel. Varför försöker man inte föra en diskussion om långtidsfriska, dvs. vända på perspektivet? Vad är det som gör att människor klarar av att gå till sitt arbete dag ut och dag in utan att bli sjuka? Vilka företag handlar det om, och hur har de organiserat sig?

Vi har den här stuprörsmentaliteten och organisationen – det är tydligast när det gäller försäkringskassan och arbetsförmedlingen. Hans Karlsson har ju en facklig bakgrund och vet hur det är. Man sitter ned och ska försöka lösa det enskilda fallet. Då har inte försäkringskassan människor och resurser för att kunna ge den rehabilitering som behövs. Arbetsförmedlingen har det kanske inte heller. Framför allt är det ett stort glapp där emellan, ett glapp som drabbar den enskilde hårt. Varför ska man, när man sitter och försöker lösa enskilda ärenden, behöva höra att försäkringskassan inte klarar av det här men att arbetsförmedlingen kan ta hand om problemet om personen säger upp sig? Är det ett bra sätt att organisera på det här området?

Anf. 29 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill svara på den sista frågan: Nej, det är inte bra. Därför ska vi ändra på det. Vi vill att arbetsförmedlingen ska kunna få uppdraget att hjälpa den enskilde att hitta ett annat arbete med hjälp av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Jag vill bestämt säga att det är desinformation som Lena Ek kommer med när det gäller småföretagen och de förslag som har diskuterats i medierna och som regeringen bereder just nu för att se om det finns en politisk majoritet för dem. Idén är att krav på en medfinansiering ställs på arbetsgivaren och att det blir en motsvarande sänkning av arbetsgivaravgiften.

Med den verklighetsbeskrivning som Lena Ek har gett, där små företag och privata företag har de lägsta sjuktalen, blir en sådan modell en förtjänst för det lilla företaget och för det privata företaget i allmänhet, om man jämför med den offentliga sektorn. Det är fel att påstå att vi lägger fram förslag som försämrar och som fördyrar för de bra företagen. Det blir tvärtom, Lena Ek, med en sådan modell. Det blir billigare för dem som är bra. Det blir dyrare för dem som är dåliga. Det var det som var syftet.

Anf. 30 LENA EK (c) replik:

Fru talman! När det gäller småföretagens reaktion på det förslag som vi debatterar i dag och som kanske kommer i någon form i vårpropositionen kan jag konstatera att det finns en samstämmig åsikt. De menar att detta medför ökad byråkrati, ökade kostnader, mera krångel och ökat ansvar. Och det kommer att innebära att småföretagen dels säger upp människor snabbare, dels drar sig i det längsta för att nyanställa.

Det är inte bara jag som säger detta. Det är Företagarnas Riksorganisation. Det är Svenskt Näringsliv. Det är TCO. Det är SACO. Det är Kommunal. Och det är några andra tunga instanser, och jag tycker att det ligger en hel del i det som de säger. Jag konstaterar att jag tillsammans

med dem tycker att det är synd att regeringen ägnar sig åt att bestraffa de arbetsgivare som är bäst i klassen.

Den samlade verkan av detta oroar också de handikappades organisationer oerhört mycket. Det har under den senaste veckan drösat in mejl från enskilda som har någon form av funktionshinder eller någon sjukdom och från deras organisationer. Jag tror ärligt att det ligger en hel del i deras rädsla för kombinationen av de här förslagen, och jag tror inte att det behöver vara på det här viset. Det finns nämligen företag och arbetsplatser där man har vänt utvecklingen. Man minskar ohälsotalen. Man organiserar om. De anställda trivs, och kostnaderna minskar.

Jag tycker att det är synd att vi har fått vänta i fem år på förslag som när de till slut kommer har den här profilen.

Anf. 31 MONA JÖNSSON (mp):

Fru talman! Ohälsoproblemet är komplext. Miljöpartiet kan konstatera att hittills har det i det närmaste varit en total koncentration på arbetslivet och på sjukskrivningsprocessen, men vi inser att allt inte kan få plats i en proposition. Vi anser att man ska arbeta mera brett, och enligt vårt sätt att se är de skenande sjukskrivningarna ett tecken på att det snarare är samhället som är i olag.

Vi anser att det finns andra sätt att beskriva ohälsa på än med ekonomiska termer, som antal sjukskrivna och förtidspensionerade. Nu är det förvisso så att det är den delen som påverkar budgeten akut, och det är det som har gjort att hela frågan om ohälsa har kommit på dagordningen.

Man måste koppla ihop alla små pusselbitar i samhällsbyggandet och se det ur ett helhetsperspektiv. Hur har barnen det? Hur ser miljön ut på våra arbetsplatser? Hur ser barnens arbetsmiljö ut – och då tänker jag på skolan? Hur ser kvinnors och mäns villkor ut på arbetsmarknaden? Hur har äldre det? Hur ser villkoren ut för kommuner och landsting? Vad kan vi göra åt diskrimineringen på arbetsmarknaden? Jag skulle säkert kunna fortsätta att räkna upp viktiga saker som vi behöver arbeta med de närmaste åren, men jag stannar här.

Det är viktigt att diskutera och sätta fokus på hur vi människor ska få en möjlighet att leva på ett så bra sätt som möjligt och därigenom få ett samhälle där vi inte får höga ohälsokostnader, och för den delen andra kostnader som också till slut leder fel och kanske landar i människans hela fortsatta existens här på klotet. Det handlar om ett samhälle där barn sätts i främsta rummet, där man lägger grunden till en fortsatt bra uppväxt, där barn har rätt till friska föräldrar och vuxna som orkar finnas till hands och ta ansvar.

Sjukförsäkringen är kopplad till om man har arbete eller inte, så i propositionen är vi bundna till sjukskrivningsprocessen. I propositionens förslag ligger att arbetsgivare ska göra obligatoriska rehabiliteringsutredningar att lämna in till försäkringskassan efter det att en person har varit sjukskriven fyra veckor i sträck. Dessa utredningar har tidigare funnits, men många arbetsgivare har inte gjort dem, och det har varit till nackdel när det gäller att snabbt tydliggöra vilken sorts rehabilitering som den sjukskrivne behöver.

I förslaget finns också ett avstämningssamtal med flera parter som görs senast efter åtta veckor. Det nya är att rehabiliteringsprocessen tydliggörs. Det kan i sin tur innebära att man upptäcker fel och brister på

arbetsplatser men också att den som drabbas av sjukskrivning tidigare kan få adekvat hjälp som hon eller han är berättigad till. Jag tillhör dem som har suttit i samtal liknande avstämningssamtal, och jag stöder denna proposition, vilket Lena Ek undrade om jag gjorde eller inte.

Antalet sjukskrivningar bland kvinnor är högre än sjukskrivningar bland män. Därför anser vi att det är naturligt att ohälsarbetet till stor del kommer att inriktas på att minska kvinnors sjukskrivningar och att säkerställa att rehabilitering sker på lika villkor. Det har visat sig att män får tidigare och dyrare rehabilitering än kvinnor. Det ska inte ligga enbart på kvinnors lott att ta ansvar för sin rehabilitering.

Grunden för att bryta nyrekryteringen till gruppen sjukskrivna och förtidspensionerade är alltid det förebyggande arbetet. En väl fungerande företagshälsovård och ett arbetsmiljöarbete värt namnet är mycket viktigt. En grundläggande insikt som måste vara vägledande i arbetet för bättre hälsa är att det inte hjälper hur mycket vård- och rehabiliteringsresurser vi än sätter in om folk blir sjuka igen så fort de kommer tillbaka till arbetet.

Miljöpartiet vill att det öppnas upp möjligheter att pröva på ett annat arbete, även hos en annan arbetsgivare. Ett sätt är att utveckla så kallade arbetsgivarripar, där flera arbetsplatser samarbetar. Vi hoppas att vi ska komma in på det i det fortsatta arbetet i ohälsogruppen.

Miljöpartiet anser i övrigt att långtidssjukskrivna måste kunna komma i arbete enligt de små stegens möjligheter. Det kan vara ett alltför stort steg att ta för en person som har varit långtidssjukskriven att öka sin arbetstid med 25 % i taget. Dagens system med dess 2-, 50- eller 75-procentiga ökning innebär det. Många vittnar om att de av just denna orsak fortsätter att vara sjukskrivna längre än de egentligen själva hade tänkt sig. Det ska ju inte vara så att det är själva administrationen som sätter stopp för människors återgång i arbete och därmed kostar både för den sjuka och för försäkringen. Vi i Miljöpartiet ser gärna att man har steg om 5 eller 10 %.

Man kan också säga att vi i Sverige saknar en genomtänkt förståelse av fritiden och varför den är viktig. I ett växande antal länder finns fritidsvetenskaplig forskning från grundläggande högskoleutbildning till doktorsnivå. I Sverige tycks vi ha en motsatt utveckling, där fritid och kultur får allt svårare att få plats i budgeten. Fritid betraktas som den tid som blir över. Men vi i Miljöpartiet anser att man måste återta ordets rätta innebörd. Vi har länge drivit kravet på förkortad arbetstid vilket skulle kunna humanisera ett arbetsliv som för många i dag upplevs nedbrytande i stället för upplyftande och på så sätt skapa möjligheter för en bättre balans i livet mellan arbete, hem och egen fri tid.

Fortsatt arbete måste också till för att belysa företagares och deltidsanställdas ekonomiska villkor. Det kan handla om projektanställda eller frilansande och deras villkor i socialförsäkringen. Miljöpartiet vill se en utredning som belyser dessa frågor.

Fru talman! Miljöpartiet anser att vi snabbt måste gå vidare och få till stånd de förutsättningar som gör att människor kan kombinera familj, arbete och fritid, det vill säga leva ett rikt liv.

Anf. 32 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Med tanke på tiden ska jag fatta mig väldigt kort. Jag skulle bara vilja vädja till kammarens ledamöter och olika representanter när vi nu ska diskutera den här oerhört viktiga frågan om bättre hälsa i arbetslivet att vi ska vara rädda om de myndigheter som vi normalt har ett stort förtroende för. I den här debatten kan jag upptäcka en slarvighet när vi talar om stuprörsmentalitet, blanketter och om att nästan alla på försäkringskassan är sjukskrivna. De sliter hårt för detta. De har haft sina bekymmer och har sina bekymmer, men låt oss vara rädda om denna del. Det vill jag verkligen understryka.

Jag vill också framföra det som vi får möjlighet att diskutera senare när vi ska diskutera själva betänkandet. Vi måste bli bättre på att ta till vara människors arbetsförmåga och inte bara se till arbetsoförmågan. Rätten till arbete och till egen inkomst är grundläggande. Rätten till arbete utifrån den enskildes fysiska och psykiska förutsättningar måste alltid vara vår ledstjärna. Det handlar om att vi under livets gång har skiftande fysisk och psykisk förmåga. Detta är oerhört viktigt att ha med i det framtida arbetet. Som någon sade ska vi ta utgångspunkt också i det friska och fundera på varför det är så att över fyra miljoner människor i Sverige har gått till jobbet varje dag det senaste året och varken varit sjuka eller arbetslösa.

När Jan Rydh presenterade sitt väldigt intressanta och svåra uppdrag att samla ihop det som fanns inom hela ohälsoområdet var vi många från olika partier – jag vill påstå samtliga partier – som frågade efter kunskap på området. Låt oss ha detta i åtanke när vi anklagar regeringen eller Socialdemokraterna för att inte ha gjort tillräckligt. Låt oss också se regeringens elvapunksprogram som har nämnts här – Hans Karlsson, ministern, har också på ett föredömligt sätt framfört detta – och som vi har arbetat med under lång tid. Låt oss också se det rehabiliteringsarbete som pågår dagligen ute på olika ställen och som sätter människan i centrum.

Avslutningsvis vill jag framhålla att docent Eva Wingård från Karolinska institutet redovisade arbetslivets fem-i-topp-lista för en god hälsa när Jan Rydh presenterade sin utredning. Vi ska framöver inte glömma bort dem som har ohälsa, dem som är sjuka, men också se det friska. Om vi gör det är jag helt övertygad om att vi får en bra ansats. Ni ska få fem-i-topp-listan snabbt:

1. Känsla av delaktighet i arbetet och möjlighet att göra ett bra jobb.
2. Rimlig fysisk och psykisk belastning.
3. Möjlighet till ett bra ledarskap. Här kanske vi har en av de frågor som vi behöver diskutera både i offentlig sektor och i privat sektor. Lägg inte över skulden på offentlig sektor! Det slår fel. Det är inte så som det framförs i debatten många gånger.
4. Att få lära nytt hela arbetslivet, och sist men inte minst:
5. Krav i arbetet anpassade till kompetens och inflytande.

Anf. 33 LENA EK (c):

Fru talman! Jag påpekade i mitt anförande att det är synd att detta förslag inte innehåller större möjligheter för försäkringskassan och arbetsförmedlingen att jobba på ett nytt sätt. En annan brist är att det inte finns medel anvisade till fler handläggare. Det tror jag att det skulle vara större nytta med än med försäkringsläkare.

Anf. 34 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Vi har under årens lopp satsat både på arbetsmarknadspolitiken och på arbetsförmedlingen. Vi satsar nu också nya resurser på försäkringskassan. När vi i detta resonemang talar om rehabiliteringsutredningar är det viktigt att framföra att det i 75 % av fallen inte görs någon. 60–70 % blir friska inom 60 dagar. Det är de långa sjukskrivningarna vi behöver arbeta med. Det görs också ute i det dagliga arbetet, mellan försäkringskassa, kommun, arbetsförmedling, arbetslivsinstitut, arbetsmiljöinspektörer och så vidare. Det tycker jag är viktigt att komma ihåg.

Anf. 35 LENA EK (c):

Fru talman! Det jag tycker är viktigt att komma ihåg är att Jan Rydh påpekade att efter ett år hade bara 17 % av de långtidssjukskrivna fått någon form av rehabilitering. "Någon form" var ett telefonsamtal. Det finns alltså oerhört mycket att göra i denna sektor utan att behöva ge sig på dem som är bäst, nämligen småföretagarna.

Anf. 36 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Vi välkomnar Centern och alla andra som på ett konstruktivt och seriöst sätt vill vara med och göra det som måste göras. Regeringen har under senare tid satsat kraftfullt på att ta itu med denna problematik. Men låt oss inte glömma bort att arbetsgivaren har ett stort ansvar. De stora problemen finns inte hos småföretagarna utan inom de stora organisationerna och företagen. Det kan variera oerhört mycket från arbetsplats till arbetsplats, från arbetsställe till arbetsställe. Det är något att ha med sig i den framtida debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Propositionen hänvisades till socialförsäkringsutskottet.

2 § Information från regeringen om EU-toppmötet i Bryssel

*Information från
regeringen*

Anf. 37 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Europeiska rådets möte i Bryssel den 20–21 mars kom i stor utsträckning att hamna i skuggan av kriget i Irak. Att samtidigt som bomberna började falla över Bagdad få en ingående diskussion om i och för sig viktiga saker som energiskatter och gemenskapspatent var inte rimligt. Det var därför klokt av det grekiska ordförandeskapet att redan före toppmötet lyfta bort konventsfrågorna från dagordningen.

Det blev dock tillfälle till en ordentlig genomlysning av det aktuella världsläget. Utan att gå in alltför mycket på detaljer kan jag konstatera att slutsatserna från diskussionen om Irakkrisen blev meningsfulla och framåtsyftande. Att EU-länderna skiljer sig åt i synen på det krig som nu pågår är ingen hemlighet. Desto mer glädjande var att enigheten var större när det gäller EU:s framtida roll i Irak.

Toppmötet kunde enas om ett par centrala principer:

- Iraks territoriella integritet och det irakiska folkets rättigheter måste respekteras.
- Skyddet för etniska minoriteter måste säkerställas. Detta gäller givetvis särskilt den kurdiska befolkningsgruppen i norra Irak. Den turkiska regeringen ska uppmärksammas på att EU noga följer utvecklingen.
- FN måste få en central roll i att samordna stödinsatser efter konfliktens slut. EU bör ge sitt solidariska bidrag för att möta akuta humanitära behov och eventuella flyktingströmmar.
- EU har en fortsatt viktig roll i den internationella koalitionen mot terrorism. De akuta meningsskiljaktigheterna om Irak får inte dölja det faktum att ett fortsatt samarbete över Atlanten ligger i både För-
enta staternas och EU:s intresse.
- EU måste intensifiera sitt arbete för att hindra spridning av massförstörelsevapen.

Alla dessa centrala principer var det lätt för mig att instämma i vid mötet.

I våra diskussioner om andra aktuella utrikespolitiska problem var det också glädjande att notera en fortsatt samstämmighet i EU-kretsen. EU:s aktiva arbete på Balkan måste fortsätta, inte minst efter mordet på Serbiens premiärminister Djindjic. Färdplanen för en fredlig lösning av Israel–Palestina-konflikten måste genomföras. Nordkorea måste förmås acceptera en diplomatisk lösning på den nuvarande spända situationen på den koreanska halvön.

Fru talman! Trots det dramatiska världsläget blev det tid för en diskussion om Lissabonstrategin. Det var bra. Unionen har inte råd att ignorera de ekonomiska, miljömässiga och demografiska utmaningar som Lissabonstrategin är ett svar på. Merparten av arbetet med strategin görs i dag av de olika sektorsråden och i medlemsstaterna. Europeiska rådets roll är främst att utvärdera resultaten, prioritera och peka ut den fortsatta inriktningen.

I diskussionen i Bryssel kunde vi konstatera att betydande framsteg gjorts sedan det senaste vårtoppmötet. Särskilt glädjande är den uppgörelse som nåtts om ett gemensamt patent. Det är en fråga av stor betydelse för näringslivet, inte minst för små och medelstora företag.

Av andra viktiga beslut som fattades vid mötet vill jag särskilt nämna uppgörelsen om ett gemensamt regelverk för energibeskattnings. Detta är en fråga som diskuterats i mer än tio år. Från början var utgångspunkten att stärka den inre marknaden, men efterhand har alltmer av miljöperspektiv också kommit med i bilden.

Enighet fanns också om det skattepaket som behandlar frågan om skatt på sparande och åtgärder mot skadlig skattekonkurrens. Tyvärr gick det dock inte att nå ett formellt godkännande av paketet eftersom Italien vägrar att skriva under innan frågan om deras straffavgifter för överskridande av mjölkkvoter reglerats.

Europeiska rådet beslutade också att prioritera arbetet med att få bort de handelshinder som ännu finns för gränsöverskridande handel med tjänster. Kommissionen kommer att före årets slut presentera en handlingsplan för detta.

Vi tog också beslut som kommer att främja utbyggnaden av bredband samt 3 G. Det handlar bland annat om att kunna använda EU-medel för att bygga ut bredband i glesbebyggda områden samt att teleoperatörer ska kunna dela på infrastruktur för att skynda på investeringen på 3 G-området, alltså nästa moderna tekniska genombrott på telefonins område.

Inför Europeiska rådet möte har den svenska regeringen aktivt arbetat för att miljödimensionen i Lissabonstrategin ska stärkas. Detta har varit ett långsiktigt och målinriktat arbete. Jag är mycket nöjd med att slutsatserna från vårtoppmötet nu klart betonar att miljöfrågorna utgör ett bärande inslag i strategin. De ses både som ett medel för ökad livskvalitet och som en drivkraft för innovation, tillväxt och sysselsättning.

Av de tre konkreta miljömål vi vill integrera i Lissabonstrategin hade vi framgång med två. Det gällde att 12 % av den samlade energiproduktionen inom EU år 2010 ska komma från förnyelsebara energikällor och att 5,75 % av allt bränsle för transporter ska vara biobränsle. I fråga om det tredje målet rörande energieffektivitet, energiförbrukning i förhållande till BNP, nådde vi inte ända fram eftersom ett land blockerade förslaget. Frågan är dock inte avförd från dagordningen utan går nu tillbaka till miljørådet. Den svenska regeringen kommer att fortsätta att driva frågan där.

Viktiga framgångar nåddes också i arbetet med att främja och utveckla användningen av renare och mer resurseffektiv teknologi, inte minst inom transportsektorn. En handlingsplan för miljöteknik ska presenteras före årets slut.

Jag vill också nämna att vi beslutade om en översyn av EU:s sysselsättningsstrategi. Arbetet med strategin har varit framgångsrikt och är en av förklaringarna till att det trots lågkonjunkturen skapades en halv miljon nya jobb i unionen under förra året. Nu ska strategin reformeras och fullt ut bli en del av Lissabonprocessen. Arbetet ska bli mer fokuserat och inte bara handla om fler jobb utan även om vad som kallas kvaliteten i arbetet. Det är ett samlingsbegrepp som bland annat inrymmer för den svenska regeringen viktiga frågor som bättre arbetsmiljö och livslångt lärande. Strategin ska också inriktas på ökat utbud av arbetskraft, vilket är av största vikt för att möta de demografiska utmaningar Europa står inför.

Vi beslutade också att tillsätta en oberoende grupp av visa personer som ska analysera hur medlemsstaterna genomför sysselsättningsstrategin och komma med förslag till hur dessa mål ska uppnås. Gruppen kommer att ledas av Nederländernas förre premiärminister Wim Kok.

Fru talman! Det finns de som hävdar att Lissabonstrategin misslyckats. Jag menar att de har fel. Visst finns en många gånger irriterande långsamhet i genomförandet, men trots detta läggs hela tiden sten till

sten. När konjunkturen vänder uppåt kommer vi att kunna skörda frukterna av de ansträngningar som gjorts.

Den svenska regeringen har ända från starten gett arbetet med strategin högsta prioritet. Det kommer vi att fortsätta att göra. Vi tror dessutom att vi har viktiga erfarenheter att bidra med.

Ett av de viktigaste oberoende utvärderingsinstituterna är det Londonbaserade Centre for European Reform, vars senaste årliga rapport kom bara tio dagar före Europeiska rådets möte. I denna konstaterar man angående Lissabonstrategin att arbetet många gånger gått trögt men också – och nu citerar jag vad Centre for European Reform skriver – att anmärkningsvärda framsteg har nåtts de senaste tolv månaderna och att det är alldeles för tidigt att dödförklara reformprocessen.

Vidare skriver den engelska utvärderingsgruppen att tre medlemsstater, Danmark, Sverige och Finland, redan har nått de flesta av Lissabonstrategins målsättningar och kan beskrivas som ekonomier i världsklass.

Så bidrar Lissabonstrategin också till att intresset för den nordiska modellen växer. Det är bra. Den har kanske inte levererat, för att uttrycka sig försiktigt, Europas lägsta skatter. Men den har skapat moderna ekonomier med hög sysselsättning och social välfärd samt drivit på innovations- och teknikutvecklingen, alla viktiga komponenter för att skapa en långsiktigt hållbar utveckling.

Anf. 38 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag tänkte fråga statsministern om humanitär hjälp till Irak och återuppbyggnaden. Där säger, som statsministern nämnde, ett antal slutsatser, bland annat slutsats 69, att EU åtar sig att spela en central roll i Irak under och efter den nuvarande krisen och att EU åtar sig att aktivt delta för att tillfredsställa humanitära behov.

Jag tycker att det är beklagligt att statsministern inte har anammat Folkpartiets idé att faktiskt bidra med den svenska unika kompetensen beträffande kemiska och biologiska stridsmedel. Men det kan trots allt komma att bli aktuellt att detta efterfrågas.

Min fråga gäller egentligen det som Anna Lindh har sagt nyligen, som är en motstridighet i denna fråga. Det är följande: Å ena sidan säger hon, precis som statsministern, och jag instämmer, att EU bör ha en huvuduppgift, en huvudroll, i återuppbyggnaden och den humanitära hjälpen. Å andra sidan säger hon och, antar jag, regeringen att Storbritannien och USA bör betala merparten därför att de för ett krig utanför FN:s ram. Men det vet ju statsministern likaväl som jag att den som betalar är den som bestämmer. Man kan inte säga att två länder ska betala och alla de andra ska bestämma. Det hänger inte ihop.

Och varför skulle det vara Iraks folk som straffas i form av mindre humanitär hjälp och mindre bistånd från FN:s medlemsländer? Det är inte de som har deltagit i tvisten om folkrätten. Det är de som tvärtom har varit föremål för diktatur och tyranni i decennier. Det är väl att lägga sten på börda att föra in den här frågan på det sätt som Anna Lindh och regeringen har gjort.

Anf. 39 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att Anna Lindh har uttryckt sig både korrekt och klart. Det är klart att det vilar ett särskilt ansvar på USA och Storbritannien för återuppbyggnaden.

Det får inte förväxlas med att vi har att ta vårt humanitära ansvar. Det tänker vi ta. Jag är helt säker på att EU kommer att spela en huvudroll i återuppbyggnaden. EU är en av de absolut största bidragsgivarna, en av de absolut största biståndsgivarna i världen och kommer att spela en central roll. Men varför låtsas som om det faktiskt inte finns ett särskilt ansvar hos USA och Storbritannien för återuppbyggnaden? Det innebär inte att de är ensamma, självklart inte.

Sedan vill vi att detta ska ske under FN:s ledning.

Anf. 40 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Även om ett huvudansvar skulle läggas hos vissa länder kan effekten bli att det blir mindre totala resurser till Iraks folk. Det är det som är själva kärnan i Anna Lindhs deklaration. Merparten ska betalas av några, sedan ska andra bestämma. Men de andra kommer inte att betala så mycket om de inte också har inflytande. Resultatet av Anna Lindhs och regeringens strategi är att det blir mindre pengar för humanitära insatser och återuppbyggnad i Irak.

Det är det som är så beklämmande: att höra att detta folk ska drabbas ytterligare av en tvist om folkrätten mellan ett antal FN-medlemmar. Det är väl ändå inte det som de ska utsättas för i denna stund.

Anf. 41 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag gör inte bedömningen att det blir mindre pengar. Det tror jag inte ett ögonblick på. Här handlar det om grundläggande infrastruktur som bör byggas upp igen efter det att den har slagits ut under krigshandlingar för att exempelvis kunna ta in humanitär hjälp. Vi ser en sådan situation just nu i Basraområdet. Där diskuterar man vad som ska ske och hur det ska ske.

Carl B Hamiltons slutsats är för snabb. Dessutom tycker jag att Anna Lindh har uttryckt sig korrekt. Ovanpå detta vill jag lägga till att de flesta länder i Europa har samma uppfattning.

Anf. 42 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Fru talman! Jag förstår mycket väl att ministerrådets möte präglades mycket starkt av det som nu pågår i Irak. Det är dock en serie händelser som är knutna till Frankrike som gör att åtminstone jag ser att man på olika sätt försöker ta en ledarroll i den europeiska gemenskapen. Jag tänker bland annat på den snabba uppgörelse som Frankrike tog initiativ till med Tyskland när det gäller jordbruksbudgeten. Jag tänker på den mästrande ton som Frankrike anslog gentemot de baltiska länderna. Jag tänker också på det hot man förde fram när det gällde att använda sitt veto i säkerhetsrådet.

Min fråga till statsministern är om statsministern delar min oro för att Frankrike på ett tydligt sätt försöker ta ledarrollen. I så fall, på vilket sätt har man från svensk sida framfört sina synpunkter? Jag vill inte använda ett så starkt ord som kritik. Åtminstone har det inte kommit mig till del

att det har framförts några synpunkter över huvud taget, vilket jag tycker är lite oroande.

Anf. 43 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Den konservativa regeringen i Frankrike företräds mycket kraftfullt i Europaunionen. Den konservative presidenten är en europeisk politisk centralfigur. Det är alldeles korrekt beskrivet. Jag har svårt att hitta kritik mot Frankrike för detta. Man kan fundera på om inte andra kanske borde höja sin profil i stället. Vi behöver närvaro, vi behöver engagemang, vi behöver idéer. Det är så samarbetet drivs vidare framåt.

Exemplet med jordbrukspolitiken är inte särskilt märkligt. Det ansluter till en tradition av fransk-tyskt samarbete som varit axeln i det europeiska samarbetet under all den tid som unionen och dess föregångare har funnits. Så har det ju varit. Det känner jag mig inte på något sätt överraskad över.

Frankrikes agerande i säkerhetsrådet är också någonting som vi kan granska. Men jag tror att det är mycket mer fruktbart att ha samma ansats som moderatledaren har gett uttryck för den senaste tiden, nämligen att samtliga permanenta medlemmar av säkerhetsrådet bör fundera på hur de har hanterat den kris som vi just nu upplever i Irak. Jag tror att det är oerhört meningslöst och felaktigt att peka ut Frankrike som det land som i det här sammanhanget skulle bära någon huvudsaklig börda för ansvaret. Alla kunde säkert ha agerat mer konstruktivt.

Det tredje exemplet gällde att den franske presidenten hade haft synpunkter på ansökarländernas reaktion efter diskussionen mellan Frankrike och Tyskland å ena sidan och Storbritannien och USA å den andra och de brev som skickades i väg. Vilniusuppropet tror jag att det kallades för. Jag kan bara konstatera att Jacques Chirac, presidenten i Frankrike, tillsammans med övriga vid lunchen i fredags sakligt gick igenom hela situationen beträffande Irak tillsammans med alla ansökarländerna. Det var mycket god stämning och ett gott kamratskap vid det samtalet.

Ett och annat ord som man kan ångra i efterhand säger alla politiker. Jag skulle inte bli förvånad om den franske presidenten tyckte att det där skulle han gärna velat ha osagt. Men Frankrikes dominans är enbart en effekt av engagemang, kompetens och förmåga att bygga allianser. Det bör vi ta efter.

Anf. 44 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Fru talman! Vi har haft ett önskemål från svensk sida, framför allt när det gäller det europeiska utrikespolitiska ställningstagandet, att man skulle vara speciellt mån om att ha en samhörighet i frågorna. Det har man också visat på andra områden inom Europeiska gemenskapen. När nu statsministern, som jag tycker, faller undan för stora länders tydliga ledarroll i det europeiska samarbetet tror jag att vi undergräver vår egen position för framtiden. Jag anser att det vore mer vällovligt om statsministern kunde vara lite tydligare när det gäller att skapa den samhörighetskänsla som är så oändligt viktig, inte minst för Sverige i de här sammanhangen, eftersom vi inte har någonting att säga till om mot de stora länderna om vi inte skapar enighet i EU-15.

Anf. 45 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag förstod ärligt talat inte inlägget, och jag har svårt att svara på frågan. Det är helt fel ansats om det var avsikten med frågan att påstå att Sverige genom en högre profil, ett mer aktivt agerande, skulle kunna hålla tillbaka en fransk dominans inom EU. Det är inte så arbetet går till inom unionen.

Vi bygger allianser med olika länder från fråga till fråga. Det är sällan beständiga block. Ibland är det de nordiska länderna som arbetar ihop, ibland hittar vi en allians med södra Europa. Ofta har vi kommit tillsammans med Storbritannien och Irland, ibland med Frankrike och Tyskland. Sverige är ett litet land. Vår förmåga att påverka avgörs av vår förmåga att bygga allianser med andra. I de allianserna måste vi ha med de stora länderna. Jag ser gärna ett fördjupat samarbete med Frankrike, som naturligtvis har många positioner som också skulle kunna vara våra.

Anf. 46 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Statsministern räknade upp de slutsatser toppmötet lade fram om Irak. Den mest sensationella slutsatsen nämnde han inte, och den tycker jag är värd att säga, nämligen att EU har ställt sig bakom att bidra till de villkor som tillåter alla irakier att leva i frihet, värdighet och välstånd med en representativ regering som lever i fred med sina grannar. EU kan hjälpa det irakiska folket att uppnå dessa mål, det vill säga EU ställer sig inte bakom ett Irak med Saddam Hussein som ledare. Det är en viktig och central slutsats. Europeiska unionen är att gratulera till att på detta entydiga sätt markera att den regim som finns där inte uppfyller EU:s krav.

Den andra punkten ansluter till utvidgningsförfarandet. Återigen var det en viktig markering. Den anknyter till den debatt som var alldeles nyss, nämligen att tidsplanen ska hållas. Det finns inte utrymme för fördröjningar och förseningar i utvidgningsprocessen. Alla idéer om att kandidatländer kan straffas eller någonting sådant är borta. Här är det oerhört viktigt att man håller i denna process. Det är kanske de två viktigaste slutsatserna i den delen av toppmötet. Det finns stor anledning att välkomna båda.

Anf. 47 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag har ingen annan mening än Göran Lennmarker. Det är viktiga slutsatser. Att utvidgningsprocessen håller takten har jag aldrig upplevt varit hotat. Sedan kan en och annan i stundens hetta säga saker och ting som sedan inte omsätts i politisk handling. Det förekommer också i Sverige och i Sveriges riksdag.

De två slutsatserna är självklart viktiga men på inget sätt kontroversiella i unionen – och för vår del självklara att instämma i.

Anf. 48 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Poängen är väl att det är en markering mot den som vill störa utvidgningsprocessen eller använda den som en påtryckningsprocess.

Det finns en annan sak som statsministern berörde, den centrala Lisabonprocessen. Den går tyvärr trögt. Det finns en sak som är ännu viktigare, nämligen processen för reformeringen av jordbrukspolitiken. Be-

kymret med beslutsprocessen har bäring gentemot konventet. Det kan inte vara så att två stora länder tillsammans kan komma överens om ett förhållningssätt för EU:s jordbrukspolitik. Vi måste ha en beslutsordning som gör att alla länder, inte minst de små länderna, på allvar kan ha inflytande över detta. Det är här som huvudproblemet ligger med den nuvarande utformningen av jordbrukspolitiken. Man kommer inte åt den om man inte ändrar beslutsprocessen.

Anf. 49 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag konstaterar bara att i Bryssel, på toppmötet före Köpenhamnstoppmötet, antog vi en inriktning för jordbrukspolitiken för åren 2006–2013 som innehöll en degressivitet, alltså en minskning av anslagen, på förslag av Frankrike och Tyskland. Vi tycker inte att det går tillräckligt fort, men det går definitivt åt rätt håll.

Jag tror att det här blir väldigt svårt. Jag har sagt det förut vid informationer i kammaren. Det är svårt att hantera reformeringen av jordbruket. Vi måste nog inse att en del av Europas länder har betydligt större inrikespolitiska problem med jordbruket än vad Sverige har. Det är en betydligt större fråga i deras parlament än vad det är i det svenska. Det gäller i nuvarande medlemsländer, och det gäller i ännu högre grad i några av de nya länder som är på väg in i unionen.

Jag tror nog att lösningen där kommer att anges av de två länder som just nu i den befintliga kretsen har kanske störst problem, nämligen Frankrike och Tyskland. De kommer nog att ange lösningen. De har börjat. Jag känner faktiskt en viss tillförsikt.

Anf. 50 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för den här informationen. Det är alltid intressant att höra vad som händer även bakom mer eller mindre stängda dörrar i Bryssel.

Vi har hört mycket om krisen i Irak. Vi vet inte när den kommer att gå över i mer ordinär verksamhet. Finns det från EU:s sida någon form av diskussioner om hur man ska skydda de minoriteter som finns i Irak? Det finns bland de människor som bor inom territoriet som vi kallar Irak i dag folk med olika bakgrund, religioner och intresseinriktningar. Det finns en lång historia med många folkslag som har vandrat in. Finns det någon diskussion om eller strategi för hur man ska hantera detta från EU:s sida?

Anf. 51 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Margareta Andersson tar upp en oerhört viktig fråga. Den är dessutom en av Irakkrisens många svåra frågor.

Vi koncentrerade oss i Bryssel på minoriteternas situation i Irak – det var så vi uttryckte oss. Det vi läser in i detta just nu är i första hand kurdernas situation i norra Irak, inte minst sett i relation till Turkiets agerande och vikten av att Turkiet inte i skuggan av denna konflikt utnyttjar ett läge för att flytta fram sina positioner i norra Irak och därmed åstadkomma en djup kris för kurderna. Detta har vi gjort klart från EU:s sida. Det har vi gjort klart från svensk sida. Det kräver fortsatt bevakning.

Övriga minoritetsfrågor har vi inte diskuterat på djupet. Där är det mer fråga om att i allmänhet hävda mänskliga rättigheter och humanitär assistans.

Prot. 2002/03:78
25 mars

*Information från
regeringen*

Anf. 52 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för svaret, och jag hoppas att man verkligen kommer att se de flera olika minoriteterna som finns inom Iraks område.

I mina nästa frågor tänkte jag mer beröra sysselsättningsstrategin, Lissabonstrategin. Den är avgörande för om vi ska uppnå att EU är den största och mest välutvecklade ekonomin i världen fram till 2010. Finns det någonstans i den svenska verksamheten problem som vi behöver ta hänsyn till och arbeta mer med? Vad är det för stora problem som finns i de andra länderna? Finns det någonting som vi från svensk sida kan göra för att skynda på processen?

Anf. 53 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det här var också viktiga frågor, och på många sätt rätt ställda. Det är klart att det finns mycket i Sverige där vi behöver bli bättre, framför allt att kommersialisera framgångar i forskning och utveckling, att se till att det blir jobb av de jättelika resurser vi lägger på forskning. Vi toppar Europa, men vi får ut för lite i form av kommersiella framgångar. Det är ett exempel.

Bilderna är olika i länderna i Europeiska unionen, men ett problem som många har är att det finns för många som pensioneras för tidigt. Det är för få i arbetskraften. Alltför många människor hamnar vid sidan om arbetslivet för tidigt. Förtidspensioneringarna är många. Dessutom är det i många länder svårt att leva upp till det moderna familjelivets krav och få utrymme för både barn och karriär. Därför är barnomsorgsutbyggnad något som vi diskuterar i Europeiska unionen. Det är på många sätt ganska intressant.

Kristdemokrater, konservativa och andra vill nu ha mål för att bygga ut barnomsorgen i Europa. Det har vi faktiskt gjort, men vi är dåliga på annat.

Anf. 54 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Tack, statsministern, för informationen.

De senaste diskussionerna gäller återuppbyggnad av Irak, som vi kan höra i dag. Det handlar inte om något ekonomiskt u-land, utan det finns gott om ekonomiska resurser egentligen, om man väger in oljan i framtiden. Det man nu spekulerar i är att de länder som har bekostat det militära angreppet också tar hand om återuppbyggnaden och att de länder som markerade med veto kanske inte kommer intill på det sätt som man önskade när man träffades i Bryssel.

Hur ser statsministern på det förhållandet att vi kan bli ställda åt sidan och att England och USA med sina allierade tar hand om återuppbyggnaden efter eget skön?

Anf. 55 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag har hört den där diskussionen. Det var den danske utrikesministern som reagerade. Han ansåg att de som stridande part också hade rätt att komma in i anbudsgivningen på återuppbyggnaden.

På något sätt känns det där som en lite för tidig diskussion. Jag kan inte frigöra mig från att det också känns lite olustigt att vi i dag ska diskutera hur anbudsgivningen ska gå till för uppbyggnaden av Irak. Den stunden kommer väl, och till dess ska vi få fred. Under tiden fram till fred och efter fred ska vi ge ett massivt humanitärt bistånd. Sedan kan vi diskutera regelverket för hur det ska byggas upp i framtiden. Jag förutsätter att FN är med och har ansvaret för detta.

Jag har ingen kommentar till den här diskussionen i övrigt, annat än att den just nu känns lite olustig.

Anf. 56 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag kan förstå att statsministern tycker att det känns olustigt att fundera i de här banorna. Men skulle man inte ha tänkt lite framåt, lite runt hörnet, innan man bestämde sig för att gå åt sidan och inte ta del i ett gemensamt, sammanhållet EU och FN, just med beaktande av att det kommer en uppbyggnadsperiod förr eller senare och att vi då skulle ha varit med? Det hade varit värdefullt också för människorna i Irak att hela världssamfundet hade varit med. Det skulle man ha tänkt på lite tidigare, även om det är en olustig tanke.

Anf. 57 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Där tror jag nog att Holger Gustafsson kommer att bli bönhörd. Jag skulle tro att när vi väl kommer dit att det ska byggas upp kommer säkert inte amerikanerna, britterna och de andra att vara så ovilliga att släppa in andra vid sidan om. Detta kommer inte heller att vara någonting som angår enbart dem, även om de får huvudansvaret. FN måste leda detta.

Det blir lite konstigt att nu, med motivet att man ska vara med och ekonomiskt ta hem återuppbyggnaden, hamna i en speciell ståndpunkt i själva sakfrågan. Det är mycket märkligt. Jag följer inte riktigt det resonemanget. Jag vill nog uttrycka att vi ska vara väldigt konsekventa i uppfattningen om folkrätt och om humanitärt bistånd. Återuppbyggnaden leds av FN, med speciellt ansvar för USA och Storbritannien ekonomiskt.

Anf. 58 PETER ERIKSSON (mp):

Fru talman! Jag har en fundering och en fråga till statsministern.

Det är inte konstigt att Irakfrågan blev ett huvudämne på toppmötet. Det råkade ske just när ett brinnande krig kom i gång. Jag har en fundering kring den svenska hållningen här. Jag tycker att statsministern i debatter just här i riksdagen på ett utmärkt sätt har talat om att han ser det här kriget som ett allvarligt angrepp och ett allvarligt brott mot folkrätten.

Det togs upp i medierna häromdagen att statsministern i samtal med den amerikanske ambassadören skulle ha uttryckt en helt annan hållning från Sverige. Det här kan väl vara ett utmärkt tillfälle att klargöra hur det egentligen var.

Frågan är: Uttryckte statsministern även på toppmötet en klar hållning i fråga om att han anser att det här angreppet är ett klart folkrättsligt brott?

*Information från
regeringen*

Anf. 59 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Självklart. Om Peter Eriksson har lyssnat vet han att jag redan har klarat ut diskussionen om vad den amerikanske ambassadören har sagt. Jag gjorde det också i Utrikesnämnden i morse, där Miljöpartiet inte närvarade.

Det handlar om ett möte jag hade med ambassadören för mer än 14 dagar sedan, långt innan kriget bröt ut. Då diskuterade vi nödvändigheten av att ge inspektörerna mer tid. Då var det av vikt för oss att hålla amerikaner, briter och andra kvar inom den process som resolution 1441 utgör ramen för. Att i det läget, innan något avhopp från 1441 var gjort, anklaga någon för att bryta mot folkrätten hade varit kontraproduktivt och felaktigt.

Man får komma ihåg vid vilken tidpunkt det här samtalet fördes. Hade det förts i dag skulle vi självfallet ha fört fram samma synpunkt som vi har gjort här från riksdagens talarstol – den förnämsta tribunen i vårt land. Men samtalet fördes för mer än 14 dagar sedan, och det var ett annat läge.

Anf. 60 PETER ERIKSSON (mp):

Fru talman! Det låter utmärkt. Jag förväntar mig då och hoppas att den svenska regeringen tar initiativ och uttrycker de här sakerna även i FN, med de möjligheter som kommer den närmaste tiden där. Jag tror att det är en väldigt viktig, långsiktig, principiell och central fråga, där Sveriges röst behövs i sammanhanget för att hålla ihop en klar internationell rättsordning som fungerar på lång sikt.

Anf. 61 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det kan jag helt och fullt hålla med om.

Jag ska ge Peter Eriksson en eloge. När vi i januari månad här hade en från partiledardebatt om Irakkrisen och det krig vi då fruktade stod Peter Eriksson också vid det tillfället upp för folkrätten och uteslöt inte att det kunde bli en militär insats. Det hedrar honom, tycker jag, att han orkade det vid det tillfället. Det var inte alla som gjorde det då men som i dag ändå ansluter sig till FN och folkrätten.

Anf. 62 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Fru talman! Det är inte helt oväntat att Irakkrisen i dag dominerar allt det vi debatterar. Inte desto mindre skulle jag vilja fråga statsministern: Diskuterades nere i Bryssel över huvud taget inte den fråga som är så helt avgörande för EU:s framtid, nämligen framtidskonventet?

I dag kan vi läsa i tidningen att det ska forceras fram, med ett förslag till midsommar och ett beslut i december månad. Om detta över huvud taget inte blir diskuterat, hur fungerar demokratin då i vårt land och i EU? Var det ingen diskussion över huvud taget om detta? Kommer det att bli någon diskussion om det?

Anf. 63 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Nej, det var ingen diskussion. Jag tror att det är begripligt, med tanke på världsläget. Att i det sammanhanget, när vi skulle diskutera Irakfrågan, ta upp en diskussion om exempelvis europeisk framtida utrikes- och säkerhetspolitik hade inte varit så fruktbart, för att uttrycka sig försiktigt.

Vi beklagar att vi har den här situationen. Vi har all anledning att göra konventet mer känt och all anledning att diskutera det djupare. Där har vi alla naturligtvis ett ansvar.

Toppmötet började med att ordförandeskapet meddelade att vi kommer att ha det extra toppmötet i halvårsskiftet i grekisk regi. Sedan har vi på inget sätt tagit ställning till att det ska forceras fram. Det finns de som önskar det, men det är inte vår uppfattning.

Anf. 64 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Fru talman! Om det nu är så att det blir ont om tid att diskutera det här, är det då inte oerhört olyckligt att vi i en folkomröstning, tre månader innan beslutet kommer att tas om hur det nya EU ska se ut, ska be svenska folket att ta ställning till EMU, hela denna komplicerade EMU-fråga?

Jag vill fråga statsministern, vilket jag har gjort en gång tidigare: Har inte läget blivit sådant att även statsministern kan finna det olyckligt med tidsförskjutningen, att vi kommer tre månader före med detta viktiga beslut?

Anf. 65 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Man kan alltid diskutera den saken. Jag tror att jag svarade Björn von der Esch förra gången att oavsett när man väljer att lägga ut en folkomröstning riskerar man, med tanke på den dynamik som finns i EU-arbetet, att hamna i ett läge där någon säger att man egentligen borde vänta på ett beslut som ligger om tre månader eller om sex månader så att vi får alla korten klara.

Om man gör så, vilket är en fullt rimligt ståndpunkt, är jag ganska säker på att när man väl har väntat in det läget kommer någon att säga att det kommer någonting nytt om tre månader.

Jag upplever inte att ställningstagandet om EMU är av sådant slag att det påverkas nämnvärt av diskussioner inom konventet. Vi vet förutsättningarna för den monetära unionen. Vi är ju redan med i de två första stegen och har egentligen tagit alla svåra beslut om den monetära unionen. Nu har vi det positiva kvar att också få de gemensamma pengarna och sedlarna. Jag tycker nog att det trots allt känns lätt att ta ställning till.

Anf. 66 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Det känns naturligtvis futtigt att ta upp andra frågor än Irakfrågan vid denna tidpunkt. Men fruktan för det hemska får inte göra att vi hamnar i total passivitet i andra frågor.

Därför har jag en fråga som jag inte vet om den stod på dagordningen vid det senaste mötet men som jag tror berör väldigt många människor i den här delen av EU, och det gäller sjösäkerheten på Östersjön.

Jag skulle vilja fråga statsministern: Hur ser situationen ut för att möjliggöra att man får ökad sjösäkerhet på Östersjön när utvidgningen är klar?

Prot. 2002/03:78
25 mars

*Information från
regeringen*

Anf. 67 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Den saken diskuterades faktiskt under toppmötet. Det var inte förvånande att det var den finske statsministern som tog upp den diskussionen. Finland har ju ett utsatt läge, kanske rentav ännu värre än det som vi har, med en omfattande oljetrafik i Finska viken. Med kunskap om vårt klimat och om hur lång tid av året som Finska viken är istäckt är en oljekatastrof i Finska viken eller i Östersjön under istäcke en mardrömslik situation. I slutsatserna reflekteras nödvändigheten av att man uppmärksammar detta. Och nu är det upp till kommissionen att arbeta vidare med den saken.

Självklart blir det lättare för oss när Östersjön mer eller mindre blir ett hav inom EU:s ram att anstränga oss ytterligare för att lösa dessa problem. Men vi behöver medverkan av Ryssland, och vi behöver säkert ryskt tonnage i Östersjön. Det är oerhört centralt.

Anf. 68 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag tror också att det är väldigt viktigt att man kan titta på framför allt frågan om transport av den ryska oljan som är en central fråga för sjösäkerheten.

Jag skulle vilja ställa en kompletterande fråga i anslutning till att kommissionen nu ska arbeta med detta. Det gäller en symbolfråga, nämligen var EU:s sjösäkerhetsorganisation ska ligga. Den ligger för närvarande i Bryssel. Jag vet att man när förhoppningar på många olika platser, från Genua till Göteborg, att få den där.

Hur ser statsministern på att få ett beslut inom överskådlig tid när det gäller att möjligen flytta denna myndighet från Bryssel någon annanstans?

Anf. 69 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Detta är Europeiska unionens stora plåga – fördelningen av myndigheter. Det är en ständig ström av idéer om var myndigheter borde ligga och vilka som ska flyttas. Riksdagens ansträngningar att utlokalisera statliga verk till svensk glesbygd är en västanfläkt jämfört med de försök som finns att flytta verksamhet från Bryssel.

Ett mycket känt kommunalråd i Göteborg med ett mycket vanligt förnamn i svensk politik har under flera år ivrigt argumenterat för att det är just i Göteborg som sjösäkerhetsmyndigheten ska ligga. Jag har ingen annan mening än han men tänker inte försätta mig i det läget att vi går in i något slags jättelik dragkamp där saker och ting byts på ett ganska konstigt sätt som ibland kan ske i Europeiska unionen.

Jag hoppas att Finland når framgång med den myndighet som ska bevaka livsmedelssäkerheten. Det ser så ut just nu, och det är jag glad för.

Anf. 70 CECILIA WIGSTRÖM (fp):

Fru talman! Irak har uppenbarligen överskuggat EU-toppmötet. Och tyvärr är det så att det finns en annan diktator, Castro, som har utnyttjat

världens intresse för Irak för att genomföra massarresteringar på Kuba. Förra veckan har fackföreningsledare, en liberal partiledare och bibliotekarier på de fria biblioteken massarrestaterats. Upp till 80 personer har arresterats, och det är den största arresteringsvågen på 15–20 år på Kuba. Castro har visat sitt rätta ansikte och sitt förakt för de mänskliga rättigheterna.

Förra veckan var vi 44 riksdagsledamöter från alla partier som skrev under ett upprop till den kubanska ambassaden.

Min fråga till statsministern är: Var detta någonting som togs upp på EU-toppmötet, denna grova kränkning och denna stora massarresteringstvång?

EU håller just nu på att ansluta Kuba till Cotonouavtalet, det frihandelsavtal som EU har. Jag undrar: Är statsministern beredd att verka för att EU uppmärksammas på vad som har skett på Kuba och att förhindra att Kuba ansluts till avtalet just nu? Det vore att sända fel signal till Castro.

Anf. 71 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi diskuterade inte Kuba och inte heller andra länder av motsvarande snitt, vilket naturligtvis kan beklagas. Det är mycket som kan ske i skuggan av Irakkrisen. Det gäller därför att vara uppmärksam. Det är alldeles utmärkt om 44 riksdagsledamöter på detta sätt protesterar.

När det gäller anslutningen till detta fördrag som nämns och som väl i första hand handlar om att garantera tillgång för väldigt underutvecklade länder till en marknad, framför allt för bananer tror jag, är det naturligtvis också någonting som vi följer. Samtidigt ska Kuba där inte behandlas annorlunda än andra länder i regionen. Det är viktigt att säga. Jag tror också att med ekonomiskt välstånd följer så småningom också krav på demokratiska reformer.

Möjligen är det fel strategi att satsa på en politik där man svälter ut ön. I 40 år har detta varit ett försök och inte så framgångsrikt. Kuba är en tragedi, och vi bör ta ett gemensamt ansvar för att vända utvecklingen på ett sådant sätt att demokrati och mänskliga rättigheter kan komma tillbaka till en av världens rikaste öar på många sätt.

Om just blockering av tillträde till denna konvention, detta avtal, är rätt metod är jag inte säker på. Låt oss titta på den saken.

Anf. 72 CECILIA WIGSTRÖM (fp):

Fru talman! Statsministern har helt rätt i att det är svårt att veta hur man ska nå framgång i att få olika länder att välja vägen för demokrati och mänskliga rättigheter.

Man ska inte svälta ut människor. Men Kuba har hittills inte varit anslutet till Cotonouavtalet. EU har en tradition av att ha frihandelsavtal med en mängd olika u-länder. Men Kuba har hittills inte varit ett av dessa länder. Att i detta läge, när Kuba har genomfört massarresteringar som man inte har sett på 15–20 år, gå vidare med frihandelsavtalet vore enligt Folkpartiets mening helt fel. Vi hoppas att statsministern kan ta detta med sig.

Anf. 73 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi tar detta med oss och ska reflektera över frågan ordentligt. Jag förstår mycket väl hur Cecilia Wigström argumenterar, och det är logiskt på många sätt. Samtidigt är, om jag inte missminner mig, Haiti inne i arbetet, och det kan väl vara en tankeställare.

Anf. 74 INGER SEGELSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill också tacka statsministern så mycket för denna redovisning. Jag tror att det finns ett stort folkligt stöd för att det i första hand är USA och de allierade som ska stå för den långsiktiga uppbyggnaden efter kriget. Men den akuta och humanitära delen tror jag är någonting som vi alla här får ont i magen av och som kommer att bli ännu värre.

Men det som jag undrar över är en tredje del i det som är problemet med detta krig, nämligen hela miljökatastrofen som vi kommer att se när man ska börja med uppbyggnadsarbetet. Jag skulle vilja veta om det förs någon sådan diskussion i EU och om det förs någon sådan diskussion i regeringen. Vi vet ju att mycket av tankarna i Lissabonstrategin, som nu inte diskuterades, ju är tankar som startades av Sverige under vårt ordförandeskap – de långtgående tankarna om miljöarbetet.

Jag skulle vilja veta: Görs det någonting här? I så fall: Kan Sverige spela en roll med vårt stora miljökunnande?

Anf. 75 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag förutsätter att det kommer att finnas en mycket påtaglig miljödimension i det biståndsarbete som kommer att ske.

Vi ser redan nu, när vi följer TV-bilderna, den svarta röken bolma upp mot himlen. I anslutning till släckningsarbeten vid oljekällor kommer det säkert att ske mer av miljövidrigheter. Krig är naturligtvis någonting som i allra högsta grad förstör miljön.

Sedan finns det sådana saker som inte har att göra med miljöfrågor direkt men som är oerhört viktiga humanitära insatser, som vi brukar bidra med och bidra till, exempelvis minröjning. Transporterna till och från Basra just nu är en fråga om minor.

Det är klart att Inger Segelström pekar på någonting centralt. Vi har ingen sådan diskussion aktuell just i Bryssel, men jag kan inte tänka mig något annat än att den kommer att innehålla också det som hon efterlyser.

Anf. 76 INGER SEGELSTRÖM (s):

Fru talman! Jag skulle också vilja skicka med statsministern och övriga regeringen de här aspekterna i det fortsatta discussionsarbetet vad gäller uppföljningen av miljöavsnittet i Lissabonstrategin, som faktiskt är så långtgående och känns som en brytpunkt. Det är inte så mycket mening med att vi pratar om att vi ska minska halten av gift i bensin och annat om delar av världen är helt förstörd.

Det är glädjande att Sverige har varit så framgångsrikt vad gäller att nästan rädda torskfisket exempelvis. Men det känns som att det här blir övergripande, och vi pratar för lite om det.

Anf. 77 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):
Fru talman! Jag kan inte annat än hålla med EU-nämndens ordförande. Det här är stora politiska frågor som vi borde lyfta fram tydligare: vår gemensamma skuld, vår mycket stora skuld.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2002/03:240

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:240 av Ulf Sjösten om polisen i Västra Götaland

Interpellationen kommer att besvaras den 4 april 2003.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 20 mars 2003

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2002/03:245

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:245 av Sven-Erik Sjöstrand om strategi för att minska djurförsök

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 4 april 2003.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.

Stockholm den 24 mars 2003

Jordbruksdepartementet

Ann-Christin Nykvist

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditionschef

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.22 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

Anf. 78 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Gudrun Schyman har mot bakgrund av den rådande Irak-krisen frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förmå USA att avstå från att utöva ekonomisk och politisk utpressning mot stater och folk som har en från USA avvikande mening. Hon har också frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att värna folkrätten och FN:s anseende och förhindra att folkrätten urholkas genom att preventiva krig legitimeras.

Låt mig först säga att Sverige djupt beklagar att krig nu brutit ut. Det militära ingripandet mot Irak sker utan FN-mandat och utgör enligt vår mening ett brott mot folkrätten. Regeringen delar inte USA:s åsikt att folkrättsligt stöd föreligger för det militära ingripandet mot Irak.

Alla tänkbara åtgärder måste nu vidtas för att undvika att civilbefolkningen drabbas. Den humanitära rättens regler måste följas av samtliga inblandade parter, och respekt måste visas för de mänskliga rättigheterna. FN har en central roll att spela i hanteringen av den humanitära situationen och i ett Irak efter kriget. Frågan om konfliktens fortsatta hantering måste återföras till säkerhetsrådet. Det är mycket uppmuntrande att EU:s stats- och regeringschefer i sitt uttalande om Irak i förra veckan tydligt lyfte fram FN:s fortsatta roll under och efter den nuvarande krisen.

När det gäller frågan som rör påtryckningar mot medlemmar i säkerhetsrådet utmynnade som bekant diskussionerna i New York inte i någon ny resolution. Frågan om vilka påtryckningar som utövades inför en omröstning kom därmed inte att ställas på sin spets. Det är också tydligt att påtryckningar och utfästelser inte sällan orsakar politiska motreaktioner och därmed får motsatt effekt än avsett.

När det så gäller frågan om värnandet av folkrätten och FN:s roll vill jag först påminna om att avrustningen av Irak sedan 1991 varit en fråga för FN. FN:s säkerhetsråd har använt flera olika medel, bland annat ekonomiska sanktioner, för att få regimen i Bagdad att leva upp till sina åtaganden, men detta har inte hjälpt. Irak har brutit ingångna överenskommelser, avbrutit samarbetet med tidigare vapeninspektörer och vägrat följa FN:s beslut. I höstas beslutade säkerhetsrådet att ge Irak en sista chans att uppfylla kraven.

Sverige har betonat betydelsen av att det internationella samfundets tryck mot Irak bibehålls. Vår inställning har varit tydlig och gått ut på:

- att Irak måste göra sig av med de massförstörelsevapen som kan finnas i landet och också visa att så har skett,
- att ge vapeninspektörerna vårt fulla stöd och den tid och de resurser de själva ansett sig behöva, och
- att FN:s säkerhetsråd och ingen annan kan fatta beslut om hur Irak-frågan hanteras.

Nu befinner vi oss i en ny situation. Ett militärt ingripande i Irak har ägt rum utan ett mandat från säkerhetsrådet och utan FN:s stöd. Det är ett oacceptabelt tillvägagångssätt och skadligt för hela FN-systemet. Utan folkrätten, utan ett gemensamt regelverk för hur stater ska agera mot varandra, gäller enbart den starkes rätt, något vi inte kan acceptera.

Svar på
interpellationer

Det finns inte stöd i folkrätten för att rätten till självförsvar också innefattar möjligheten att, utan att ett land blivit utsatt för ett väpnat angrepp, gå till attack först för att förebygga framtida skador mot det egna landet eller de egna medborgarna.

Riskerna med en för bred tolkning av självförsvarsrätten är påtagliga: Respekten för FN:s säkerhetsråd, för FN-stadgan och för folkrätten kan försvagas. Dessutom kan tröskeln för våldsanvändning sänkas, vilket kan leda till att stater eller grupper kan hänvisa till "självförsvar" som förebyggande för att gå till väpnat angrepp.

För att förhindra att detta sker måste alla stater som anser att det skulle strida mot folkrätten göra sina röster hörda. Det är viktigt att varje stat ger sin syn på innebörden av folkrättens våldsförbud. På så sätt förhindrar vi att folkrätten utvecklas i en riktning som vi inte tycker är önskvärd. Detta är de utgångspunkter som kommer att vägleda Sveriges fortsatta arbete för respekt för FN-stadgans självförsvarsrätt.

Vår säkerhet förutsätter en världsordning baserad på folkrätten. Sverige kommer att fortsätta att arbeta aktivt, inom EU och globalt, för att upprätthålla respekten för FN-stadgans primat.

Anf. 79 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag är naturligtvis glad över att vi är överens i synen på folkrätten i den nya situation som har uppkommit, den nya situation som har uppkommit efter det att jag skrev den här interpellationen. Jag gjorde ju det bland annat som en följd av att vi har bildat ett sällskap i riksdagen som heter SÄRK, Sällskapet Riksdagskvinnor mot krig. Vi är många som är oroad och som därför har ställt frågor, och jag har ställt den här interpellationen till utrikesministern.

Vi diskuterade folkrätten, och vi kände en stor oro för att folkrätten är på glid och för att den har varit det alltsedan Afghanistan. Då fick den en ny innebörd: självförsvarsrätten, där det inte bara handlade om att det var stater som skulle angripa varandra utan där detta också gällde vid terrorattacker. Vi var många som kritiserade också det.

Nu tar också utrikesministern upp att det finns en fara för att folkrätten är på glid om vi inte med kraft försvarar den, det vill säga om vi inte med kraft nu opponerar oss mot det flagranta brott som har skett genom att USA med sina allierade har startat kriget mot Irak. Det är ju det som har skett.

Vi är överens om att detta är ett brott mot folkrätten. Det är en kriminell handling om vi ska utgå från vad FN-stadgan och folkrätten kräver. Därför menar jag att vi måste gå vidare med den mycket viktiga uppgift som också utrikesministern talar om. Det är viktigt att varje stat ger sin syn på innebörden av folkrättens våldsförbud och att Sverige måste fortsätta sitt arbete med att skapa respekt för FN-stadgans självförsvarsrätt.

Just det: Och hur ska vi nu göra detta? Hittills har regeringen förändrat sin position till att i alla fall tala klarspråk om att detta är ett brott mot folkrätten. Det tycker jag är väldigt bra. Vi är överens om det. Men hur ska vi nu beivra detta brott? Hur ska vi göra för att det också ska få konsekvenser för de länder som begår det här brottet? Vad ska det resultera i för konsekvenser?

Vi har ju från Vänsterpartiet föreslagit tre saker. Det första är att regeringen ska fördöma detta och tala om vår syn på det här för de länder

som krigar, att rikta oss direkt till dem med ett uttalat fördömande. Vi har krävt att regeringen som medlem i FN ser till att generalförsamlingen inkallas och diskuterar den här frågan. Vi har också krävt att Sverige omedelbart ska upphöra med vapenexporten till de krigförande länderna. Det är tre konkreta krav som kommer som en naturlig följd om man anser att det här brottet mot folkrätten är allvarligt och om man anser att vi nu måste göra allt för att förhindra att det blir någon form av nytolkning av folkrätten som går ut på att detta är acceptabelt. Vi har ju partier i den här riksdagen som säger att det kanske strider mot folkrätten rent legalt men att det ändå är legitimt.

Vad vill utrikesministern göra för att vår uppfattning, Sveriges regerings uppfattning, i den här frågan ska få ett utrymme och få konsekvenser? Vad tycker utrikesministern borde vara det rimliga, det logiska och det konsekventa handlandet när man anser att det är ett brott mot folkrätten?

Anf. 80 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Att värna folkrätten är centralt. Ska vi ha en världsordning som bygger på lag och rätt måste man hålla i en folkrätt som fungerar och som följs noggrant.

Vi beklagar att det har blivit ett krig i Irak. Det hade ju varit mycket bättre om Iraks regim hade följt FN:s krav. Så skedde inte. Nu har vi en situation där det pågår en konflikt. Men den konflikten står inte i strid med folkrätten. Det är en ståndpunkt som inte bara Moderata samlingspartiet har utan också många andra. Det är kanske den dominerande ståndpunkten i världen, skulle jag vilja säga. Framför allt kan vi notera att Kofi Annan, FN:s generalsekreterare, inte fördömt detta som stående i strid med folkrätten. Han har sagt det som jag tror att många av oss säger: att det skulle ha varit en större legitimitet om man hade haft ytterligare ett beslut i FN:s säkerhetsråd.

Hur kan det då komma sig att man kan inleda sådana här handlingar utan ett explicit beslut i säkerhetsrådet? Ja, det hänger ju samman med att folkrätten inte består av enbart FN-stadgan utan också av FN-resolutioner, konventioner och sedvanerätt. Vi har sedan tidigare erfarenhet av beslut i säkerhetsrådet om våldsanvändning som inte har varit explicita. Skyddet av norra Irak – det som vi i dagligt tal kallar för Kurdistan – har inte heller uttryckligt beslutats i säkerhetsrådet, men det har accepterats av Sverige, av alla sju partier i den svenska riksdagen. Vi har i utrikesutskottet haft en ganska noggrann debatt om just detta. Här har vi ju haft tolv år på oss att inta en position.

Detsamma gäller Kosovofrågan, som ju inte heller utmynnade i en slutlig resolution i FN:s säkerhetsråd. Det beror naturligtvis på att man har att skydda större värden än enbart beslutsordningen, nämligen det som FN står för, värden som är helt centrala.

Det som vi från Moderata samlingspartiet är bekymrade över är att vi nu har en situation där Sveriges regering har en annan uppfattning än FN:s generalsekreterare i en pågående akut kris. Jag har svårt att erinra mig att något sådant har skett förr. Traditionellt har ju Sverige stått på samma linje som FN:s generalsekreterare när det gäller att hantera kriser, och vi har sett ett värde i detta. Jag tror att det vore klokt av regeringen

att något fundera över hur det kan komma sig att man står så isolerad i denna position. Vi har anledning att värna folkrätten.

Och jag vill avsluta med detta: Vi vill ha en världsordning där centrala värden skyddas, och vi har under tolv års tid gemensamt ansett att det centrala som måste skyddas är att Iraks regim avrustar sina massförstörelsevapen. Detta har varit den alldeles centrala frågan under tolv års tid i FN:s säkerhetsråd när det gäller relationerna till det Irak som startade ett angreppskrig för 12–13 år sedan. Att uppnå detta centrala mål kan inte rimligtvis vara ett brott folkrätten. Det är också därför som FN:s generalsekreterare inte heller har fördömt detta såsom varande ett brott mot folkrätten.

Anf. 81 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! I FN-stadgans första artikel kan vi läsa om målet om att mellan nationerna utveckla vänskapliga förbindelser grundade på aktning för principen om folkens lika rättigheter och självbestämmanderätt samt vidta andra lämpliga åtgärder för att befästa världsfreden. Samma stadga slår i artikel 2 fast enskilda staters territoriella integritet och politiska oberoende som manifesteras genom den i FN olösta spänningen mellan folk och stater. En stats rätt och intressen sammanfaller långt ifrån alltid med ett folks rätt och intressen.

I FN-stadgans inledning talas det om folk och inte om stater. Här finns alltså ett erkännande om att folken har rättigheter, men folkens utbredning behöver inte sammanfalla med hur gränser mellan stater har dragits. Ett folk kan identifieras genom etnicitet, kultur, språk, religiös tillhörighet och annan samhörighet. Kärnan i ett folks rättigheter är att de får realiseras i och genom en statsbildning eller att folkets distinkta karaktär också återspeglas i statsbildningens institutioner.

I inledningen till FN-stadgan bekräftas dessutom övertygelsen om alla människors värdighet och fundamentala fri- och rättigheter. Alla människor har en rätt att i sina liv kunna förverkliga grundläggande fri- och rättigheter. Respekten för dessa rättigheter är en förutsättning för medlemskap i FN enligt dess preambel.

En tolkning av FN-stadgan utifrån folkens rätt går tillbaka på en historisk tolkning av FN-stadgan och en naturrättslig syn på folk som en naturlig gemenskap med inneboende rättigheter. Denna syn följer logiskt av den likaså naturrättsligt inspirerade synen att var människa har en inneboende värdighet och att en statsmakt måste respektera alla människors fri- och rättigheter.

Fru talman! Den i dag förhärskande tolkningen av FN-stadgan tolkar jag som realpolitisk eller rentav maktpolitisk. FN betraktas som en organisation för stater oavsett hur denna stat har kommit till eller hur den utövar sin makt. Finns det en regering, en befolkning och kontroll över ett territorium uppfylls standardkriterierna i modern folkrätt för ett erkännande och medlemskap i FN. I denna motsättning mellan folk och stat ligger FN:s såväl svaghet som styrka, anser jag. Den byggdes in i FN-stadgan redan från början eftersom diktaturstater som Kina och Sovjetunionen inte skulle hållas utanför trots att de reellt inte respekterade grundförutsättningarna utifrån människovärdesprincipen. Med andra ord: Vilken rövarstat som helst kan vara medlem i FN.

Ytterligare ett olösligt problem som jag gärna vill ha belyst av utrikesministern är det som byggdes in i FN redan från start, nämligen detta att fem medlemmar i säkerhetsrådet systematiskt kan förlama hela FN genom att rösta nej till varje resolution som uppfattas gå emot den egna statens intressen.

Jag vill ställa en fråga som kan uppfattas som en filosofisk fråga, men det är den egentligen inte, utan det är en rättsfilosofisk fråga: Jämställer utrikesministern inhemsk positiv rätt med folkrätt? Min andra fråga är: Finns det då inga korrektiv inom folkrätten? Och min tredje fråga är: Kan inte säkerhetsrådet gå emot folkrätten eller kan säkerhetsrådet ha fel?

Anf. 82 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag och Gudrun Schyman är överens om att denna militära aktion är ett brott mot folkrätten. I och med att regeringen har varit väldigt tydlig med detta såväl i riksdagen som på andra sätt offentligt, i EU-sammanhang och i FN-sammanhang har vi gjort det som behövs för att bidra till att det inte blir en sådan utveckling av folkrätten att man riskerar en svängning när det gäller rätten till självförsvar. Därmed stoppar vi alltså en utveckling i negativ riktning. Det som behövs är just att ett land är tydligt på det här sättet, och det har vi varit.

Göran Lennmarker verkar dock göra en helt annan tolkning. Han säger att den dominerande uppfattning i världen är att detta inte strider mot folkrätten. Det är fel, Göran Lennmarker. Den absolut vanligaste uppfattningen är ju att det tydligt strider mot folkrätten. Hänvisningen till Kofi Annan är ju helt orimlig. Han har i förväg deklarerat att en militär aktion utan FN:s godkännande inte är i enlighet med FN-stadgan. Sedan är det självklart att Kofi Annan i efterhand inte fördömer aktionen.

Göran Lennmarker vet lika väl som jag att om Kofi Annan gick ut och fördömde aktionen och sade att den var en folkrättsbrott, då skulle det bli ännu svårare att behålla USA i FN. Även om Kofi Annan är mycket tydlig i sin uppfattning kan han i ett sådant läge inte deklarerera den därför att det i praktiken skulle göra det omöjligt att fortsätta att samarbeta med USA i FN. Därför anser jag att det är naturligt att generalsekreteraren i detta fall, som i flertalet fall, undviker att fördöma länders agerande och undviker att beteckna ett agerande som ett folkrättsbrott utan i stället försöker att vara konstruktiv och hitta vägar framåt. Men, som sagt, Kofi Annan har i förväg mycket tydligt gett uttryck för vad han anser om att en militär aktion skulle inledas.

Sedan tycker jag att det är mycket uppseendeväckande om Moderaterna – vi har väldigt olika uppfattningar här – anser att detta är i linje med folkrätten. Anser Moderaterna och Göran Lennmarker verkligen att det är i enlighet med folkrätten att bryta mot FN:s våldsförbud utan att det är sanktionerat av säkerhetsrådet? Därmed bryter vi mot en traditionell svensk linje, att vi alltid måste hävda och värna FN:s och säkerhetsrådets primat.

Jag vill också påminna om att vi är ense i frågan med det grannland som vi samarbetar närmast med i utrikespolitiken, Finland, som också tydligt har uttalat att man anser att detta strider mot folkrätten.

Per Landgren tar upp frågan om mänskliga rättigheter och folkrättens utveckling. Här finns naturligtvis, och här kan finnas, en intressekonflikt

mellan självbestämmande och mänskliga rättigheter. Därför tycker jag att det är ett område där man bör fortsätta att utveckla folkrätten. Men det är viktigt att även här FN och säkerhetsrådet går i spetsen för denna utveckling och att säkerhetsrådet självt tar ett ansvar för att i händelse av brott mot mänskliga rättigheter också FN i ett sådant läge kan besluta att ingripa utan att hänvisa till att detta är en inre angelägenhet. Jag tycker att vi under senare år sett exempel på att här ökar också möjligheterna för att FN och säkerhetsrådet i framtiden kommer att kunna ha ett sådant agerande.

Men det gäller, Per Landgren, inte i det här fallet. USA och Storbritannien har ju aldrig påstått att man gör detta för att värna mänskliga rättigheter. Man har aldrig påstått att detta är en humanitär intervention, utan man har sagt att man går till en militär aktion därför att man anser att man har ett stöd i gamla resolutioner som majoriteten av länder och folkrättsrepresentanter anser att man inte har.

Anf. 83 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag ska inte uppta min talartid med filosofiska resonemang, utan jag tänker just här och nu hålla mig till det faktum att det har startats ett folkrättsvidrigt krig av USA och Storbritannien där också andra länder nu deltar.

Detta är, minst sagt, upprörande. Jag tror att vi är många som är oerhört upprörda över den här situationen och, Anna Lindh, oerhört upprörda över att regeringen är så sval i den här frågan. Det tog veckor innan vi fick ut er på gator och torg, innan det blev partibud på att ni skulle ut och demonstrera.

Var detta en omvändelse under galgen? undrar jag. Tycker ni egentligen att det som nu pågår är rätt bra men att det inte är rätt form? Är det så att ni i sak har uppfattningen att det behövs ett krig för att sprida demokrati? Är det detta som är er uppfattning i sak men att ni nu tycker att ni – när världsoptionen, den som finns på gator och torg, är så stark – av opportunistiska skäl ser att det nog är klokt att säga till partiet att nu ska vi ut och demonstrera?

Jag undrar om det är detta som ligger till grund för att ni inte vill göra någonting.

Anna Lindh säger: Vi har varit tydliga, och vi har gjort det som behövs.

Nej, det tycker inte jag. Det behövs ordentliga markeringar. Det behövs att Sveriges regering i officiella protester säger till de krigförande länderna att detta är fel och att det strider mot folkrätten. Det behövs att Sverige som medlem i FN agerar och ser till att generalförsamlingen sammankallas.

Nu är det andra länder som har tagit initiativ till detta. Alliansfria rörelsen har gjort det. Olika arabländer har gjort det och så vidare.

Hur tänker regeringen reagera på det här? Jag undrar om regeringen tänker reagera genom att säga: Ja, det kan ni göra. Vi bryr oss inte. Vi har sagt till hemmaopinionen vad vi tycker, och det räcker.

Vidare undrar jag om regeringen kommer att säga: Vad bra att det tas ett sådant här initiativ. Ifall ni säger det, varför har regeringen då inte gjort det själv? Regeringen tänker tydligen inte markera genom att säga: Nu upphör vi med vapenexporten till de krigförande länderna därför att

det strider mot vår politik när det gäller vapenexport att exportera till krigförande länder.

De här tre sakerna har inte gjorts. Men det är väl det minsta man kan begära av en regering som säger sig vara övertygad om att detta är ett brott mot folkrätten och att det är någonting oerhört allvarligt och som man dessutom kan se konsekvenser av i framtiden.

Det räcker ju med att här lyssna på Göran Lennmarker för att förstå att det finns en väldigt klar vilja hos många att vrida folkrätten i riktning mot att det blir legio för stormakter att kunna använda sig av militära interventioner.

Vilket land är det som står på tur nästa gång? Jag undrar vilket land det är om vilket vi ska säga: Titta vilken hemsk regim! Det är bäst att vi bombar.

Är det Nordkorea, Iran, Syrien eller Libyen, eller är det Mellersta Östern? Ska det spridas demokrati med bomber? Är det detta som ska bli den nya folkrätten?

Nej, det tycker inte jag, och det tror jag inte att Anna Lindh heller tycker. Men då måste vi faktiskt se till att handla, inte bara säga. Detta är vår uppfattning. Det strider mot folkrätten och någonting mer tänker vi inte göra.

Annars är det bara ren opportunistik att ni nu har blivit tydliga i den här frågan. Eller är det så bara i sakfrågan? Är det så att det – om säkerhetsrådet genom olika påtryckningar, inte minst från USA, hade fattat ett sådant här beslut – skulle ha varit okej? Hade det då varit en bra åtgärd att starta ett krig som regeringen till fullo hade ställt sig bakom? Är det alltså bara procedurfrågorna som är viktiga?

Anf. 84 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Att värna folkrätten är att värna viktiga värden. Det är det alldeles centrala. Därför är det så viktigt för Sverige att se till att dessa värden värnas. Det är ju det som ligger bakom att vi i flertalet tidigare fall kunnat acceptera även våldsanvändning utan explicit godkännande av säkerhetsrådet – det har skett i flera fall. Vi har ju ett fall – i mitten av 1990-talet – som var särskilt upprörande, och det var när säkerhetsrådet tittade bort i samband med folkmordet i Rwanda. Debatten efter detta markerade väl hur säkerhetsrådet också kan missa att fullgöra sitt ansvar, ofta beroende på veto som gör att säkerhetsrådet inte kommer till beslut i en situation där man borde ta beslut eller, som i fallet Rwanda, att man tittade bort.

Säkerhetsrådets primat gäller alltså inte, utan det finns vidare värden än enbart säkerhetsrådets beslutsmekanismer. Det är ju det som ligger bakom accepten av ingripanden även utan explicit säkerhetsrådets mandat. Och det är naturligtvis det som också ligger bakom Kofi Annans konstaterande att ökad legitimitet hade vunnits med ytterligare ett beslut i säkerhetsrådet. Det tror jag att vi alla kan vara med på. *Men* han konstaterar inte att det bryter mot folkrätten.

Jag tror att det är fel – och faktiskt farligt, fru utrikesminister – att ta ned FN:s generalsekreterare. Jag tror inte att det är bra. Han yttrar sig med stor kompetens och bygger dessutom på generalsekretariatets alla resurser och hela tolkningssätt. Jag tror att det är olyckligt om en svensk utrikesminister försöker göra gällande att FN:s generalsekreterare skulle

ge efter för tvång, vara tyst eller inte vilja säga vad han tycker. Det som han nämnde före krisen var ju FN-stadgan. Men han yttrade sig inte om folkrätten, och FN-stadgan är en del av folkrätten men inte hela folkrätten.

Anf. 85 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Jag vill passa på att ha en principiell diskussion och vänder mig då lite grann inte mot regeringspartiet utan mot stödpartiets mer flatbottnade syn på folkrätt. Det blir en typ av internationell rättspositivism när det, oavsett vad säkerhetsrådet beslutar, är det som skapar folkrätten. Det framgår inte riktigt om interpellanten har sett den dimensionen så att säga.

När nuvarande svenska linje ska försvaras – att folkrätt skapas, och enbart kan skapas, av säkerhetsrådet – blir det, skulle jag vilja säga, trots utrikesministerns och regeringens tal om mänskliga fri- och rättigheter ett uttryck för en modern maktpolitisk inställning där folkrätten har fått en formell styrka i och med FN-systemet men säkerhetsrådet fungerar som en stats lagstiftande församling och skapar positiv rätt. Oavsett innehållet accepterar Sverige detta.

Någon fast grund för den internationella rättens positiva lagstiftning verkar inte finnas i regeringens bedömning av FN:s säkerhetsråds beslut. Åtminstone kan en rättighetsbaserad politik förd enligt folkens och enskilda människors verkliga intressen systematiskt förhindras – det har vi också sett – av stater som trots medlemskap och så vidare visar en skenbar respekt för FN:s rättighetskataloger. De lever inte själva upp till förpliktelserna.

Folkrätt, skulle jag vilja hävda, får inte tolkas som enbart maktpolitik i och genom FN – det blir ju i realiteten så. Folkrätt har historiskt utgått från folkens, inte nödvändigtvis stater, rätt och från naturrättsligt betingade mänskliga fri- och rättigheter. Om inte den dimensionen får finnas med när man kräver ett värnande av folkrätten är hela diskussionen oerhört flat och maktpolitiskt farlig. Det blir en fråga mellan mänskliga fri- och rättigheter och machiavellism.

Anf. 86 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Först till Gudrun Schyman. Det är fullständigt orimligt av Gudrun Schyman att angripa mig för att det sker brott mot folkrätten och säga att vi inte agerar när regeringen har varit väldigt tydlig med att vi anser att detta bryter mot folkrätten. I andra fall kan man demonstrera på gator och torg, men här är det inte det som behövs, Gudrun Schyman, utan här är det just fråga om att regeringen ger uttryck för regeringens officiella uppfattning. Och det har vi gjort tydligt och klart både för berörda länder och i de internationella organisationerna. Därmed ger vi Sveriges tolkning och minskar risken för att folkrätten utvecklas i en negativ riktning.

När det sedan gäller beskyllningen att nu passar det att ta ställning tror jag att Gudrun Schyman är väl medveten om den linje som regeringen har haft. Det är tre principer som vi hela tiden har hävdat. Det är att Irak ska avrustas, att det ska ske genom vapeninspektörerna fredligt, det är att i sista hand ge FN:s säkerhetsråd, men bara FN:s säkerhetsråd, möjlighet att besluta om militära aktioner.

Under de skeden som vi har passerat har vi fått trycka på olika saker beroende på hur verkligheten har förändrats. I första hand fick vi i den diskussion som handlade om huruvida USA hade rätt att göra det självt eller om det skulle gå genom FN trycka på vikten av att man gick genom FN. Under nästa period, när FN hade fattat beslut om en resolution, fick vi trycka på att Irak måste släppa in vapeninspektörerna och samarbeta med dem. Då gick vi inte på gator och torg, Gudrun Schyman, mot USA och mot möjligheten för FN att använda en militär aktion, för då riktade vi uppmärksamheten mot Irak, att Irak måste samarbeta med vapeninspektörerna. När vapeninspektörerna kom in och de facto fick ett samarbete med Irak då var det dags att kräva att vapeninspektörerna skulle få fullfölja det uppdraget och få tillräckligt med tid. Det är där vi är nu. Vi är besvikna och upprörda över att ett par länder beslutade, utan anledning, menar vi, att det var dags att avbryta vapeninspektionerna och gå till en militär aktion.

Det har funnits en klar linje hela vägen. Då vill Gudrun Schyman att vi nu ska gå genom generalförsamlingen. Det är möjligt att man ska göra det. Men det är i första hand säkerhetsrådet som har ett ansvar. Det är säkerhetsrådet som kan fatta beslut. Generalförsamlingen avger rekommendationer. I detta läge är det allra bäst om säkerhetsrådet tar sitt ansvar, framför allt för att fatta beslut om fortsättningen. Ska vi nu klara en återuppbyggnad av Irak utan att Irak blir ett amerikanskt protektorat utan det blir FN som får ansvaret för återuppbyggnaden är det viktigt att det är säkerhetsrådet som fattar besluten.

Jag har definitivt inte, Göran Lenmarker, på något sätt förringat Kofi Annans insatser, tvärtom. Jag har sagt att Kofi Annan gör precis så som som en ansvarsfull generalsekreterare ska göra. Han har i förväg varit tydlig på att om man går till en militär aktion är det inte i enlighet med FN-stadgan. Det innebär ju, eftersom FN-stadgan är den viktigaste delen av folkrätten, att man därmed bryter mot folkrätten. Han har däremot inte i efterhand fördömt detta som ett brott mot folkrätten, för det skulle minska hans möjligheter att agera. Där har flertalet folkrättsexperter i världen faktiskt samma uppfattning som vi i Sverige. Försök inte använda Kofi Annan mot den svenska regeringen!

Slutligen till den sista diskussionen, som i och för sig är väldigt intressant men som vi kanske ska ta i en egen interpellationsdebatt. Det är naturligtvis så att folkrätten inte skapas bara genom säkerhetsrådet, men säkerhetsrådet är ändå det viktigaste forumet. Ska vi hitta en bra balans mellan individens säkerhet och statssuveränitet är det mest lyckade att vi också i det sammanhanget kan använda FN och säkerhetsrådet.

Anf. 87 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Anna Lindh upprepar ideligen: Vi ha varit tydliga. Ja-visst, ni har sent omsider varit tydliga. Jag tycker inte att det är så solklart, eller det är klart såtillvida att er hållning har varit att ni inte tar ställning i sak, det vill säga att ni inte tar ställning till kriget, till den militära komponenten. Ni har satt er på åskådarläktaren, och så har ni bedömt olika utspel och vad som har varit taktiskt riktigt att göra. Men Sverige kan som medlem i FN också vara aktivt, precis som vi som människor kan vara aktiva ute på gator och torg. Det spelar ju roll att vi höjer rösten. Jag tror att det spelar en oerhörd roll att en så förskräcklig massa

människor har varit ute och demonstrerat världen över med kravet på att säga nej till krig och nu kravet på att stoppa kriget.

Det som nu ska stå i blickpunkten måste väl ändå vara: Hur kan vi få någon ordning på det här? Vilken konsekvens ska detta få för de länder som startar krig, som strider mot folkrätten och FN-stadgan? Ska det inte få några konsekvenser för de länderna? Borde vi rimligen inte upphöra med vapenexporten till de länderna? Är det inte bra om vi kan sammankalla generalförsamlingen så att dess majoritet kan uttala ett fördömande? Är det inte bra saker? Ska vi inte ta initiativ till de bra sakerna som visar aktivitet i frågan?

Jag är väldigt skrämmd över att så väldigt många drar sig tillbaka. Man abdikerar på något sätt: Jaha, nu blev det så här, och nu får vi tala om vad vi ska göra efteråt. Vi ska väl tala om vi ska göra *nu*. Vad händer när en stormakt går före och bryter mot FN-stadgan och folkrätten? Vilka konsekvenser bör det rimligen få? Det måste vara någonting annat än filosofiska diskussioner. Någon aktiv handling ifrån regeringens sida ser inte jag. Varför har ni inte sammankallat generalförsamlingen? Varför har den svenska regeringen inte tagit ett sådant initiativ? Varför säger inte den svenska regeringen: Vi avbryter vapenexporten? Varför tar ni inga initiativ?

Det är min fråga, och den kvarstår.

Anf. 88 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Sverige har varit mycket aktivt. Jag tror inte att det finns något land som har engagerat sig mycket och under så lång tid genom vapeninspektörerna för att avrusta Irak fredligt och därmed lösa denna konflikt utan att det skulle behöva gå till en militär aktion.

Sverige har också varit väldigt aktivt i att hjälpa att hantera frågan för Iraks folk, dem som först har drabbats av Saddam Husseins förtryckarregim och nu också drabbas av ett krig som är orättfärdigt. Det handlar om att vi nu måste se till att alla hjälper till att humanitärt stödja Iraks folk. Det handlar om att vi måste se till att kurdernas självbestämmanderätt i norra Irak bevaras och att de inte utsätts för övergrepp. Det är frågor som vi har tagit upp både i EU och i FN. Det handlar inte minst, vilket vi också tagit upp både i EU och i FN, att se till att vi kan få en återuppbyggnad av Irak. Det är de som orättfärdigt och i strid med folkrätten har satt i gång den militära aktionen som i och för sig måste ta det ekonomiska huvudansvaret för att bygga upp Irak igen. Men det politiska ansvaret och ledningen måste ligga på FN för att det ska ha en demokratisk trovärdighet och för att det ska bli FN och säkerhetsrådet som får huvudansvaret för att fortsätta att hantera Irakfrågan.

Vi har sist men inte minst aktiverat hela EU i den viktiga frågan: Vad gör vi för att undvika nya Irak i framtiden? Vad gör vi för att bekämpa massförstörelsevapen? Det kan finnas massförstörelsevapen i Irak, men det kan finnas massförstörelsevapen också i andra länder som i och för sig inte har använt dem men där vi vet att riskerna är väldigt stora. Därför menar vi att Sverige, EU, FN, alla bör aktivt arbeta igen för att få bort massförstörelsevapen, biologiska vapen, kemiska vapen och kärnvapen. ”Aldrig mer Irak” kallar vi det initiativ som vi har lanserat i EU.

Anf. 89 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Lars Ångström har frågat mig om jag har gjort bedömningen att Sverige inte under några omständigheter kommer att delta i en gemensam operation med någon stat som planerar för, tränar med eller använder antipersonella minor. Därtill har Lars Ångström frågat mig om jag i enlighet med förpliktelserna i Ottawakonventionen avser rapportera till Ottawakonventionens parter om hur Sverige har kommit fram till slutsatsen att Sveriges stridsvagnsminor med röjningsskydd är förenliga med konventionen samt vilka test och kriterier som legat till grund för denna slutsats. Lars Ångström har vidare ställt frågan om jag har gjort några bedömningar huruvida överföring av antipersonella minor över svenskt territorium av ett annat land som inte är part i konventionen är förbjuden enligt våra åtaganden under konventionen samt slutligen vilka åtgärder jag ämnar vidta för att se till att Bofors Defence redogör för hur många antipersonella minor som företaget behöver för test och utvecklingsprojekt samt att företaget förstör resterande minor.

Ottawakonventionen totalförbjuder användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor. Sverige ratificerade konventionen 1998 och stöder dess innehåll och syfte till fullo. Förbudet mot antipersonella minor är dock ännu inte universellt, och Sverige fortsätter att uppmana till en universell anslutning till Ottawakonventionen.

Att delta i gemensamma militära operationer tillsammans med stater som inte har tillträtt Ottawakonventionen anses i sig inte bryta mot konventionen. Däremot, som Lars Ångström också hänvisar till i sin fråga, har jag tidigare sagt, och vidhåller fortfarande, att vårt deltagande i en gemensam militär operation där någon av de deltagande staterna använder antipersonella minor skulle kunna anses strida mot konventionens anda om vi inte på alla sätt motverkade användandet av antipersonella minor. Detta innebär bland annat att vi aktivt verkar för att handlingsreglerna för en fredsbevarande operation, de så kallade *rules of engagement*, innehåller ett förbud mot användning av antipersonella minor.

Även om man inte generellt kan säga att röjningsskyddade fordons- och stridsvagnsminor är jämförbara med antipersonella minor är det tydligt att också dessa typer av minor utgör stora risker för civila. De internationella regleringar som i dag finns beträffande dessa minor är inte tillräckliga och bör stärkas. Aktivt arbete pågår för närvarande, inom ramen för den så kallade 1980-års vapenkonvention där fordons- och stridsvagnsminor redan är reglerade, med att undersöka möjligheterna att stärka skyddet för civila genom att minska riskerna med fordons- och stridsvagnsminor. Sverige deltar aktivt i detta arbete.

Det stämmer att Sverige har valt att spara 13 948 antipersonella minor i enlighet med villkoren i Ottawakonventionen. Anledningen till detta, vilken också redovisats för riksdagen, är att man på ett säkert sätt ska kunna utbilda svensk minröjningspersonal samt kunna utveckla effektiv och säker minröjningsteknologi. Vi har utförligt redovisat antalet minor som kommer att sparas under en tioårsperiod samt deras syften för parterna i Ottawakonventionen. Vi kommer till parterna att årligen redovisa användningen av dessa minor. Kontakt kommer att tas med Bofors

Svar på
interpellationer

Defence avseende redovisning av de minor man förfogar över för att utveckla minröjningsteknologi.

Låt mig i detta sammanhang också påminna om betydelsen av utveckling av minröjningsteknik för att Sverige, andra givare och internationella organisationer tillsammans med mindrabade länder på ett effektivt sätt ska kunna bidra till minröjning för att gemensamt uppfylla Ottawakonventionens humanitära målsättningar.

Då Lars Ångström som framställt interpellationen anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav tredje vice talmannen att Ingegerd Saarinen i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 90 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag tackar utrikesminister Anna Lindh för svaret om gemensamma operationer och tolkningen av Ottawakonventionen.

Jag ställde fyra frågor till utrikesministern, och jag vill gärna kommentera de svar som utrikesministern har givit.

I min första fråga undrade jag om utrikesministern gjort bedömningen att Sverige inte under några omständigheter kommer att delta i en gemensam operation med någon stat som planerar för, tränar med eller använder antipersonella minor.

Enligt min åsikt, som jag delar med ICBL, alltså den internationella kampanjen mot landminor, Human Rights Watch samt flera andra länders regeringar, skulle ett svenskt deltagande i en gemensam militär operation där någon av de deltagande staterna använder antipersonella minor strida mot Ottawakonventionen, inte bara mot dess anda – detta oavsett om Sverige på alla sätt motverkade användandet av antipersonella minor eller ej. Jag anser därför att regeringen otvetydigt ska deklarerat att Sverige inte under några omständigheter kommer att delta i en gemensam operation med någon stat som planerar för, tränar med eller använder antipersonella minor.

I sitt svar på frågan upprepar utrikesministern vad hon tidigare sagt om att Sveriges deltagande i en gemensam militär operation där någon av de deltagande staterna använder antipersonella minor skulle kunna anses strida mot konventionens anda om vi inte på alla sätt motverkade användandet av antipersonella minor.

Utrikesministern svarar dock inte på min fråga om hon gjort bedömningen att Sverige inte under några omständigheter kommer att delta i en gemensam operation med någon stat som planerar för, tränar med eller använder antipersonella minor.

Jag vill därför be utrikesministern igen att redovisa sin åsikt genom att svara på följande två frågor:

Anser utrikesministern att ett svenskt deltagande i en gemensam militär operation där någon av de deltagande staterna använder antipersonella minor strider mot Ottawakonventionen – detta även om Sverige på alla sätt hade motverkat användandet av antipersonella minor?

Har utrikesministern gjort bedömningen att Sverige inte under några omständigheter kommer att delta i en gemensam operation med någon stat som planerar för, tränar med eller använder antipersonella minor?

Min andra fråga gällde huruvida utrikesministern kommer att rapportera till konventionens parter om hur Sverige har kommit fram till slutsatsen att Sveriges stridsvagnsminor med rönjningsskydd är förenliga med Ottawakonventionen. Utrikesministern har fortfarande inte svarat på denna fråga.

Jag vill därför återigen fråga utrikesministern om Sverige i den rapport som vi enligt förpliktelserna i Ottawakonventionen ska lämna in i april kommer att redogöra för hur Sverige har kommit fram till slutsatsen att Sveriges stridsvagnsminor med rönjningsskydd är förenliga med Ottawakonventionen samt vilka test och kriterier som legat till grund för denna slutsats.

Anf. 91 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Det är viktigt att Sverige i det internationella arbetet kan samarbeta till exempel med Finland, ett av våra främsta samarbetsländer när det gäller den här typen av internationellt arbete. Det är också en av våra partner när det gäller krishantering i EU. Finland är av skäl som vi alla känner till inte medlem av Ottawakonventionen.

En annan sak är ju att antipersonella minor däremot inte ska användas vid någon av de övningar eller något av de engagemang som vi kan ha när det gäller fredsbevarande styrkor, gemensamma övningar eller liknande. Och det är självklart viktigt för Sverige att fortsätta att arbeta för att antipersonella minor aldrig ska komma till användning.

När det gäller fordonsminorna med rönjningsskydd kommer Sverige att fortsätta att aktivt delta i internationella forum för att försöka minimera de humanitära konsekvenserna. Här har vi nämligen ett område där det är väldigt oklart och där det finns väldigt många frågetecken kvar. Därför är det viktigt att vi försöker fortsätta att arbeta med de internationella reglerna, så att de blir tydligare och så att vi kan minimera de humanitära riskerna.

Anf. 92 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Min tredje fråga, som hade att göra med överföring av antipersonella minor över svenskt territorium, verkar utrikesministern ha glömt bort att svara på eftersom hon över huvud taget inte nämner den frågeställningen i sitt svar.

Jag anser att regeringen otvetydigt ska deklarerat att överföring av antipersonella minor över svenskt territorium av ett annat land som inte är part till Ottawakonventionen är förbjuden enligt Sveriges åtaganden under Ottawakonventionen och att Sverige därför inte tillåter ett land som inte är part till konventionen att överföra antipersonella minor över svenskt territorium.

Jag vill därför igen fråga utrikesministern om hon anser att överföring av antipersonella minor över svenskt territorium av ett annat land som inte är part till Ottawakonventionen är förbjuden enligt Sveriges åtaganden under Ottawakonventionen.

Min fjärde och sista fråga handlade om vilka åtgärder utrikesministern ämnar vidta för att se till att Bofors Defence redogör för hur många antipersonella minor som företaget behöver för test och utvecklingsprojekt samt att företaget förstör resterande minor.

Utrikesministern har svarat att kontakt kommer att tas med Bofors Defence avseende redovisning av de minor man förfogar över för att utveckla minröjningsteknologi.

Det är positivt att utrikesministern avser att ta kontakt med Bofors Defence vad gäller redovisning av de minor som företaget förfogar över.

Regeringen måste dock också kräva att Bofors endast behåller det minsta antal antipersonella minor som är absolut nödvändigt för planerad utveckling av minröjningsteknologi och att de minor som det inte finns detaljerad användningsplan för förstörs omedelbart. Om så inte sker bryter Sverige mot Ottawakonventionen.

Jag vill därför fråga utrikesministern om hon avser att kräva av Bofors att de minor som det inte finns en detaljerad användningsplan för förstörs omedelbart.

Anf. 93 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! När det gäller den sista frågan om Bofors Defence är skälet till att vi över huvud taget har minor kvar, precis som vi redogjort för tidigare, möjligheten att kunna fortsätta det viktiga arbetet med minröjning och att fortsätta att träna, öva och skaffa sig tekniker när det gäller minröjning. Sverige är ett av de länder som har kunnat göra stora insatser internationellt just på minröjningsområdet. Självklart är det viktigt att Bofors Defence när de fortsätter att arbeta med detta måste uppfylla alla de redovisningskrav som Ottawakonventionen ställer. Det är ett självklart krav från regeringen. Det finns inga skäl för Bofors Defence att inte på alla sätt försöka motsvara Ottawakonventionens regler.

Överföring av minor över vårt territorium är ytterligare en av de frågor som inte har diskuterats och utretts tillräckligt och som man fortfarande diskuterar. Det finns ett par länder som har tagit ställning i den frågan. Andra länder i konventionen har inte gjort det. Därför är det viktigt att vi har en nationell utvärdering av detta och dessutom diskuterar tillsammans med andra parter av Ottawakonventionen.

Anf. 94 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag finner att jag fortfarande inte har fått svar på om Sverige skulle kunna delta i en militär operation med länder som faktiskt skulle kunna använda antipersonella minor. Jag finner också att jag inte har fått svar på om länder får överföra antipersonella minor över svenskt territorium eller om Bofors ska förstöra de antipersonella minor som man inte kan redovisa för.

Anf. 95 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Om det är så att Bofors Defence – det har funnits med i frågan – beslutar att lägga ned sin verksamhet så att man inte längre behöver minor för minröjningsprov är det klart att minorerna ska förstöras under kontrollerade former. Så är det naturligtvis. Det ingår i det som jag svarade på, att man ska följa Ottawakonventionen.

När det gäller överföring över svenskt territorium sade jag att det precis som i andra länder krävs att man diskuterar det ytterligare.

Angående om man kan samarbeta i militära operationer med länder som använder antipersonella minor så handlade mitt första svar just om det. Det är viktigt för oss att till exempel kunna delta i krishanteringsin-

satser och liknande ihop med Finland. Men det innebär inte att Finland eller andra länder i ett sådant läge skulle använda antipersonella minor. Självklart förutsätter vi att det i inga av de militära aktioner som vi deltar i används antipersonella minor. Däremot kan vi göra aktioner ihop med länder som inte är parter i Ottawakonventionen. Men de får inte använda antipersonella minor i dessa aktioner.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:78
25 mars

Svar på
interpellationer

6 § Svar på interpellation 2002/03:230 om visumrutiner för svenska medborgare med utländskt ursprung

Anf. 96 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Gunnar Nordmark har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att hävda svenska medborgares rätt till en likvärdig behandling oavsett ursprung, detta med anledning av att svenska medborgare med utländskt ursprung som ansöker om visum till USA enligt utsago löper risk att behandlas på annat sätt och få påräkna längre handläggningstider hos de amerikanska myndigheterna än personer med svenskt medborgarskap sedan födseln.

Det är en grundläggande regel stater emellan att varje land självt har rätt att besluta om vem som tillåts resa in och vistas på det egna landets territorium. Efter händelserna den 11 september 2001 har USA som ett led i terroristbekämpningen infört skärpt säkerhetskontroll för utländska besökare.

Från början valdes fem länder speciellt ut för skärpt kontroll, men listan har därefter utökats och omfattar nu enligt vår senaste uppgift totalt 25 länder. Sverige är inte med på listan, men enligt information från amerikanska myndigheter är målet att alla resenärer till USA ska omfattas av de nya reglerna 2005.

De nya säkerhetsbestämmelserna har också resulterat i skärpta handläggningsrutiner, och därmed långa handläggningstider, för viseringar till USA. Detta har drabbat alla svenskar som önskar resa till USA, oavsett bakgrund. Inte minst har svenska studenter och forskare drabbats hårt. Många klagomål har inkommit från personer som blivit försenade till terminsstarten med ekonomiska förluster och andra olägenheter till följd.

Sverige har tagit upp frågan om de skärpta säkerhetskontrollerna och de långa handläggningstiderna för visum både bilateralt med amerikanska myndigheter och genom EU, såväl i Bryssel som i Washington.

Enligt den information vi fått genom vår ambassad i Washington planeras en kraftig utökning av viseringspersonalen vid de amerikanska myndigheterna under de närmaste åren vilket skulle korta de långa handläggningstiderna.

Sverige följer noga vad de skärpta bestämmelserna får för konsekvenser för svenska medborgare som önskar resa till USA. För att informera svenska medborgare som reser till USA har vi också på UD:s hemsida lagt ut information om de nya reglerna under rubriken "Viseringsinformation/Särskilda bestämmelser vid inresa".

Anf. 97 GUNNAR NORDMARK (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesminister Anna Lindh för svaret. Grunden till frågan är att svenska medborgare behandlas olika när de söker visum beroende på vilket ursprung de har. Vi som är födda i Sverige kan påräkna en annan behandling än personer som är födda i vissa länder utanför Sverige men sedan har erhållit svenskt medborgarskap. Jag hade hoppats på ett mer uttömmande svar.

Jag är i likhet med utrikesministern väl medveten om att varje land har rätt att besluta om vem som ska tillåtas resa in och vistas på det egna landets territorium. Det är självklart lätt att ha förståelse för de stränga visumregler som USA införde efter den 11 september. Jag tror att de allra flesta här i Sverige är beredda att acceptera de olägenheter det innebär, men att de också reagerar på att man som svensk medborgare behandlas olika beroende på vilket ursprung man har.

Det är så att svenska medborgare med ursprung i vissa länder behandlas diskriminerande med dessa regler. Även för personer som kommit hit som mycket små och sedan förvärvat medborgarskap tillämpas reglerna ganska strikt. Handläggningstiderna är påtagligt längre. Dessa visumsökande svenskar behandlas inte på samma sätt som personer som har sitt medborgarskap sedan födseln. De får frågor som det inte är normalt att ställa till svenskar som hela sitt liv har haft ett svenskt medborgarskap.

Det är en behandling som innebär ekonomiska och andra olägenheter som övriga svenskar inte utsätts för. Den kan innebära att studier försernas eller inte blir av, som utrikesministern tog upp i sitt svar. Men det kan också vara så att en lojal medarbetare i ett företag kan uppleva att hon eller han på grund av sitt ursprung inte längre kan sköta sitt arbete på samma goda sätt som tidigare. De upplever att de sviker och inte längre är till samma nytta för sin arbetsgivare.

För många har det inneburit att ett utanförskap som de har känt i det svenska samhället har blivit tydligare. I något fall har man uttalat att man aldrig tidigare känt sig annat än som svensk förrän man möttes av denna behandling.

I spåren av den 11 september finns det också många svenska medborgare som kan vittna om hur attityderna till dem och deras ursprungsländer har förändrats på ett negativt sätt. Därför tycker jag att det känns angeläget att vi markerar att svenska medborgare oavsett ursprung har samma rättigheter och skyldigheter och alltid kan påräkna att den svenska staten verkar för att de ska behandlas på ett jämlikt och värdigt sätt.

Det finns långa och starka vänskapsband mellan USA och Sverige även om den svenska inställningen till amerikansk utrikespolitik de senaste decennierna med jämna mellanrum har varit kritisk på olika sätt. Men det är en vänskap som går över 200 år tillbaka i tiden. Sverige var ett av de första länderna, kanske det första landet, som erkände den nya statsbildningen USA.

Vi har som sagt haft olika synpunkter när det gäller utrikespolitik i USA och Sverige. Ofta har den svenska inställningen varit välgörande och riktig, enligt mitt sätt att se det. Banden mellan våra länder är dock fortfarande starka – beroende på migration, beroende på kulturutbyte och beroende på handel. Det borde vara möjligt för två stater med så starka vänskapsband att diskutera hur man undviker att diskriminera varandras

medborgare utan att inkräkta på landets självbestämmanderätt om vem som ska få invandra i landet eller komma in i landet och vistas där.

Jag hoppas att utrikesministern ställer sig positiv till att föra sådana samtal med lämpliga amerikanska samtalspartner.

Anf. 98 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag kan till fullo hålla med om i princip varenda stavelse från Gunnar Nordmark.

Problemet är, som jag beskriver i svaret, att USA i det här fallet har rätt att diskriminera. De har rätt att hantera viseringsregler och inreseregler som de vill. Inte desto mindre är det olämpligt när människor upplever att de faktiskt blir diskriminerade; det har inte bara Sverige framfört utan också andra EU-länder. Tyvärr har USA hittills inte ansett att man kan lyssna på klagomålen från de individer och länder som har klagat på denna diskriminering. Vi får väl hoppas att vi ändå ser en förändring för framtiden.

Anf. 99 GUNNAR NORDMARK (fp):

Fru talman! Det gläder mig att utrikesministern och jag är så pass överens som vi är i den här frågan. Samtidigt tror jag att det är viktigt, även om USA har den inställning man har, att vi så ofta vi kan aktualiserar de synpunkter vi har. Det är viktigt för svenska medborgare oavsett bakgrund att känna att man har den svenska statens stöd i att man ska behandlas på ett jämlikt sätt.

Jag tror också att det är viktigt att vi visar för USA att vi har den här inställningen, att vi som i grunden vänskapligt sinnad nation tycker att människor ska kunna flytta under jämlika och riktiga former mellan USA och Sverige eller resa in i respektive land.

Anf. 100 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag vill tacka Gunnar Nordmark för interpellationen. Jag tror att detta är den sorts signaler som det är viktigt att få fram. Vi har också fått information om att man kommer att ha som princip att alla medborgare ska behandlas lika oavsett födelseort. Vi får hoppas att de amerikanska myndigheterna också kommer att följa den principen så att vi slipper det här problemet i framtiden, även om det i vad vi sett hittills har funnits många exempel på det som Gunnar Nordmark lyfter fram.

Anf. 101 GUNNAR NORDMARK (fp):

Fru talman! Då får jag väl än en gång tacka för svaret. Ett av syftena med interpellationen var väl också just att dessa signaler skulle komma fram.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

Anf. 102 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Torsten Lindström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att dels öka antalet lärare vid högskolor och universitet, dels möjliggöra pedagogisk utveckling vid högskolor och universitet.

Mellan 1997 och i år har regeringen avsatt resurser för närmare 100 000 nya och fullt finansierade utbildningsplatser. Den totala ökningen av anslagen för expansionen av den grundläggande högskoleutbildningen ligger på mer än 6 miljarder kronor, inklusive studiestöd.

Jag vill vidare erinra om att nuvarande resurstilldelningssystem för högre utbildning kännetecknas av en hög grad av decentralisering. Grunden för tilldelningen är just antalet studenter samt hur dessa fördelas på olika utbildningsområden och vad studenterna presterar. Inom ramen för tilldelade resurser har lärosätena stor frihet att själva fördela medel på olika utbildningar och olika kostnadsslag såsom löner, utrustning, lokaler och övriga driftskostnader.

En allmän uppfattning inom högskolevärlden är att nuvarande resurstilldelningssystem i sina huvuddrag fungerar på ett tillfredsställande sätt. Det vore enligt min mening olyckligt om statsmakterna återgick till att i detalj styra tilldelningen och exempelvis föreskriva hur många lärare som lärosätet ska anställa.

Under första hälften av 1990-talet urholkades de genomsnittliga ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer. En av orsakerna var den ofinansierade expansion av högskolan som ägde rum under den dåvarande borgerliga regeringen. En annan orsak var den sanering av statens finanser som blev nödvändig efter den borgerliga regeringens tid vid makten.

Under senare år har inga besparingar gjorts på ersättningsbeloppen; tvärtom har kraftfulla satsningar gjorts för att stärka kvaliteten inom den grundläggande högre utbildningen. Sålunda har ca 200 miljoner kronor avsatts för förstärkning av ersättningsbeloppen för humanistiskt, samhällsvetenskapligt, juridiskt och teologiskt utbildningsområde samt ca 200 miljoner kronor för vårdutbildningarna. Dessa satsningar har gett möjlighet till anställning av flera lärare. Ur denna synpunkt blir uppföljningen av lärarekryteringen 2002 och 2003 av stort intresse.

En förutsättning för att säkra tillgången på lärare i högskolan är en expanderande forskarutbildning. Jag vill därför framhålla att antalet examinerade i forskarutbildningen fördubblats under de senaste tio åren. Regeringens ambition är att åter fördubbla examinationen i forskarutbildningen.

Jag delar Torsten Lindströms uppfattning att de signaler som kommer från universitet och högskolor om lärarnas arbetssituation är oroväckande. Här är den arbetsmiljö som lärosätena kan erbjuda av stor betydelse. De anställdas arbetsmiljö är en för lärosätenas ledningar angelägen fråga att arbeta aktivt med. Häri ingår också att ge lärarna möjlighet att utveckla sin pedagogik.

Vikten av en pedagogisk utveckling har av regeringen framhållits i propositionen *Den öppna högskolan* och återspeglas i de mål för högskoleverksamheten som regeringen fastställt. Enligt regleringsbrevet för

2003 ska universitet och högskolor arbeta aktivt med undervisningens förnyelse och det pedagogiska utvecklingsarbetet. De ska på egen hand eller tillsammans med andra lärosäten utveckla och erbjuda utbildning i högskolepedagogik bland annat för alla anställda lärare som saknar sådan utbildning. Resultatet ska åiterrapporteras i lärosätenas årsredovisningar.

För att stödja den pedagogiska utvecklingen har regeringen för 2002 tilldelat lärosätena 10,6 miljoner kronor för pedagogisk utbildning av lärare. Härutöver har extra medel tillförts vissa universitet och högskolor för särskilda insatser, och Rådet för högre utbildning har fått i uppdrag att stödja lärosätenas arbete med att utveckla högskolepedagogisk utbildning.

Såväl arbetsmiljön för anställda och studenter vid universitet och högskolor som den pedagogiska förnyelsen i den högre utbildningen är viktiga delar av det kvalitetsarbete som regeringen initierade under den förra mandatperioden. Jag kan försäkra Torsten Lindström att dessa och andra kvalitetsutvecklande frågor står högt på regeringens agenda även fortsättningsvis.

Anf. 103 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill allra först tacka utbildningsministern för svaret på min interpellation.

En nyckel till framtiden är utbildning och framtidstro. Fler behöver få tillgång till den högre utbildningen, och den högre utbildningen måste kännetecknas av kvalitet.

I dag finns det orsak att vara allvarligt bekymrad. Det märks inte minst vid alla besök vid landets lärosäten. Signalerna är entydiga. På många lärosäten har vi överfulla studiesalar och lärare som går på knäna, på andra lärosäten tomma platser som kunde ha använts bättre för att möta den efterfrågan och de behov som finns. Högskolorna och universitetet har de senaste åren utvecklats, och riskerar att i än högre grad utvecklas, till utbildningsfabriker där korvstoppning står högt i kurs.

Detta, fru talman, visar vad de senaste årens högskolepolitik lett till. Högskolans lärare bränner ut sig själva för att inte studenterna ska bli lidande av systemfelen. Utbyggnaden av antalet platser har inte följts av motsvarande resursförstärkningar. Priset för detta betalas varje dag i vardagen av studenter och lärare.

Den senaste statistiken från Högskoleverket visar att antalet helårsstudenter sedan mitten av 1990-talet ökat med 25 % medan antalet lärare bara ökat med 13 %. Många lärare har långa arbetsveckor – 48 timmar är en normal arbetsvecka för en vanlig lärare. Fyra av fem lärare arbetar övertid. Tre av fem jobbar på lördagar och söndagar. Tre av fem jobbar i stället för att sjukskriva sig. Fler vill forska men hindras av krångliga och otillräckliga system för tilldelning av forskningsmedel. Sjukskrivningarna blir allt fler, och utbrändhetens farsot sprider sig.

Detta, fru talman, är vad som nu har dragit fram på våra lärosäten, på personalens och studenternas bekostnad.

Vi kristdemokrater är glada över att högskolan växer. Det var därför vi medverkade till trendbrottet i 1990-talets början och tillsammans med andra partier inledde de stora och banbrytande satsningarna på högskolans utbyggnad. Det behövs för att klara det kunskapssamhälle som vi är

och blir en del av. Men vi har varnat för en alltför snabb och orealistisk utbyggnad och framför kvantitet faktiskt varnat kvalitet.

Det behövs fler lärare vid landets lärosäten. För att bidra till det behövs fler insatser. Vi kristdemokrater valde i vår budget att satsa mer pengar på grundutbildning, forskning och kvalitetsförbättringar. Vi vill också se en garanti i varje kursplan för vilken grad av undervisning som är att vänta under en kurs. Det handlar om kvalitet.

Vad säger då regeringen? Ja, fru talman, det är ingen brist på ord. Ministerns svar är fullt av ord och fagra förhoppningar. Men som så ofta i regeringens politik, kanske i synnerhet utbildningspolitiken, följs inte orden av handling. Det är ju lovvärt att ministern delar min uppfattning att signalerna om arbetsmiljön för högskolans lärare är oroväckande. Men det räcker inte. Ministern måste också reagera och agera.

Min fråga till utbildningsministern, fru talman, är: Vad tänker ministern göra konkret för att sätta stopp för nedslitningen av högskolans lärare och i stället satsa på fler lärare och kvalitet för vår personal och för våra studenter?

Anf. 104 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är ibland festligt att lyssna på Kristdemokraterna i de utbildningspolitiska debatterna. Faktum är att Kristdemokraterna under ganska många år agerat som ett slags släpänkare i utbildningspolitiken, ständigt med förslag om mindre anslag än övriga partier, ständigt med förslag på neddragningar av initiativ, inte minst när det gällt utbyggnaden, en stadig röst för att inte bygga ut högskolan. Efter hand anpassar man sig naturligtvis. Man ser vad högskoleutbyggnaden har betytt för de studenter som har fått möjlighet att läsa vidare, för de bygder som har fått chansen till en helt ny utveckling tack vare att man har fått minst en stark högskola i varje län. För landets framtid spelar högskolan en väldigt stor roll.

Vi är inne i en period av unika satsningar på högskolan, inte som i början av 90-talet en expansion utan att pengar följde med utan här är det en expansion som faktiskt hittills inneburit 6 miljarder kronor mer av skattemedel till högskolan. Det är en väldigt viktig period av utbyggnad, fullt finansierad. Det är klart att en sådan snabb utveckling ställer högskolan inför svåra utmaningar. Det är klart att det innebär att vi också är i behov av en lugnare period framöver, där högskolelärarna känner att de har ett beting som går att arbeta med.

Det är intressant att titta på Lärarspegeln. Man frågar lärarna hur de uppfattar sitt yrke. Att vara lärare i den svenska högskolan är ett yrke som står sig mycket väl i förhållande till andra yrken. Det är en tuff uppgift, men svaren tyder också på att vi har väldigt många lärare som i hög grad är engagerade i sitt arbete, uppskattar sitt arbete, den frihet som finns i det och det engagemang som man får av att träffa inte minst unga människor som vill studera vidare. Det finns en väldigt stark uppskattning av arbetet som högskolelärare.

Jag tycker att det är viktigt att vi stärker de ämnen som har minst antal lärartimmar, om vi formulerar oss så. I praktiken handlar det om att se till att vi får fler seminarier, fler mindre föreläsningar, mer av diskussioner mellan studenter och lärare. Det är viktigt för lärarna, och det är kolossalt viktigt för studenterna. Det är viktigt för den akademiska mil-

jön. Därför är det med tillfredsställelse som vi nu har möjlighet att satsa extra just på humaniora och samhällsvetenskap. Förutom de vanliga uppräkningsarna ökar ersättningen per student med ungefär 7 % för att man ska få de mindre sammanhangen och de intensiva diskussioner som kan komma ur detta och därmed en starkare bildning.

Sverige har höga ambitioner. Vår kostnad per student ligger i topp i OECD om vi jämför oss med de flesta andra länder. Om Torsten Lindström åker ned till kontinenten och tittar på hur det kontinentala systemet fungerar finner han att det är mycket stora grupper. En svensk högskola har mycket små grupper jämfört med den kontinentala modellen. Där är det en mycket stor utslagning redan på grundnivån. Själva idén är att börja med stora grupper så att man kan vaska fram de duktigaste som får gå vidare. Vår modell är ju helt annorlunda. Man ska ta hand om studenterna, se till att de får en relation till lärarna. Då är det viktigt att vi också kan öka ersättningen per student.

Vad gör då Kristdemokraterna i senaste budgeten? Man har inget intresse av att skapa en öppen högskola. Rekryteringsinsatser tar man bort pengar från, 40 miljoner. Man minskar utbyggnaden med 60 miljoner. Ni halverar ersättningen per student vid Nätuniversitetet och plockar därmed in 80 miljoner. Så här kan man hålla på när man skärskådar Kristdemokraternas politik. Inga nya initiativ, ingen förnyelse, ingen förändring – ett släpänkare i högskolepolitiken. Men om Torsten Lindströms interpellation antyder en förändring är han hjärtligt välkommen.

Anf. 105 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Socialdemokraterna har haft åtta år på sig i regering. Blir det inte en smula tröttsamt för utbildningsministern att ideligen börja prata om något annat än sin egen politik bara för att avleda uppmärksamheten. Det är en ganska vanlig socialdemokratisk taktik att börja tala om något annat än diskussionen handlar om. Som vanligt, fru talman, är det inte särskilt mycket att bry sig om när den här typen av påståenden kommer. Det som är intressant, fru talman, är att det visar på att det finns en skillnad mellan regeringens ord och den verkliga politik som förs.

Går vi in och läser Lärarspeglarna och tittar på vad högskolans och universitetens lärare säger hittar vi att det är många som trivs på jobbet, javisst. Men de som trivs är också de som får uppleva en frihet, som får uppleva en dräglig arbetssituation, drägliga förutsättningar. Men även de, ja, faktiskt det stora flertalet, pekar på den oerhört stora arbetsbördan, en arbetsbörda som försvåras av att många upplever att förkunskaperna hos studenterna försämrats, vilket ytterligare spår på arbetsbördan, ytterligare försvårar arbetssituationen. Många lärare uttalar att man vill utveckla sin pedagogiska kompetens, men det saknas det i dag i hög grad möjlighet till. Det är besvärande eftersom inte minst studenterna ofta efterlyser den typen av insatser.

Vi kristdemokrater har noterat de här signalerna. Som ett tecken på det lägger vi betydligt mer pengar än regeringen och deras stödpartier klarar av just på att stärka grundutbildningen, att öka antalet lärare vid våra lärosäten. Det här är en fortsättning av när vi i början av 1990-talet i den borgerliga regeringen började satsa och bygga ut högskolan, tvärt emot den socialdemokratiska 80-talspolitiken som hade skurit ned och minskat på högskolan. Skillnaden, fru talman, har vi fått se kvitto på de

senaste åtta åren när socialdemokratin styr. Den socialdemokratiska regeringspolitiken har inte varit riktigt förankrad i verkligheten, och priset för det betalas av lärarna och i förlängningen givetvis av studenterna. Det betalas i förlängningen av en försämrad kvalitet. Och det är ett pris som drabbar hela samhället.

Fru talman! Det behövs insatser för att stärka kvaliteten. Vi behöver fler lärare i högskolan. Jag är bekymrad när jag ser hur antalet forskarstuderande minskar, inte minst inom humaniora, samhällskunskap och medicin. Jag är bekymrad när jag vet att trots att utbildningsministern gärna slår sig för bröstet och talar om hur mycket Sverige satsar på forskning är ju merparten av forskningsanslagen faktiskt inte från staten utan från det privata näringslivet, och där sjunker anslagen just nu. Det här kräver faktiskt motinsatser. Det här kräver moteld. Det kräver en aktiv regeringspolitik, inte passivitet med bara ord.

Fru talman! Min fråga till utbildningsministern kvarstår trots allt: Vilka insatser kommer regeringen att vidta för att stärka kvaliteten, öka antalet lärare och se till att vi får en dräglig arbetssituation för landets lärare och studenter vid de olika lärosätena?

Anf. 106 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag förstår inte riktigt vad Torsten Lindström menar med förankrad i verkligheten. Är det att föredra det som du själv lyfter fram, nämligen att expandera högskolan utan att tillföra resurser – det var det du lyfte fram som den stora bedriften i början av 90-talet – än att bygga ut högskolan med ersättning för varenda ny student som kommer till? Jag föredrar det senare. Det har också kostat mycket resurser, 6 miljarder kronor. Vi ska komma ihåg att vi är ett av de länder i världen, kanske det land i världen, som satsar allra mest på utbildning, per capita och som andel av BNP.

Vi har varit väl värda alla de pengar det har handlat om. Det har faktiskt inneburit en revolution i det svenska samhället. Att gå vidare till högskolan är i dag, till skillnad från Torsten Lindströms idealperiod, någonting som börjar bli ganska vanligt. Den period som Torsten Lindström pekar på gick ungefär 20 % av en årskull vidare till högskolan. Vi hade de stora universiteten, och vi hade några små och svaga högskolor. I dag går nästan 50 % av en årskull vidare till högskolan. Vi har byggt upp nya, starka högskolor, minst en i varje län. Det är en stor samhällsförändring, som jag inser att Kristdemokraterna har svårt att förlika sig med men som jag känner en väldig stolthet över.

Det råder inget tvivel om att det har varit en tuff period för högskolelärarna. De har blivit många fler. Högskoleverket kom med en rapport i somras som tydde på 10 000 fler lärare. Det har varit ett mycket expansivt område, men det har också inneburit en anspänning på varje högskola. Det är därför det är så viktigt att nu när utbyggnaden på 6 miljarder har fullföljts har vi chansen att stärka kvaliteten genom att öka ersättningen per student. Det gör vi från en nivå där Sverige ligger bland de länder som betalar mest per student i OECD-området. Det är viktigt för att få den kvalitet vi eftersträvar. Det är relationen mellan lärare och studenter som är viktig. Det underlättar ett bra arbetsmiljöarbete.

Det är också viktigt att när vi öppnar högskolan, bygger en högskola som tar emot nya grupper, att vi inser att det behövs en pedagogisk för-

nyelse inom högskolan. Där önskar jag att Torsten Lindström också hade ett engagemang. Det behövs möjlighet till vidareutbildning, ett ledarskap i högskolan som gör att högskolelärare känner att de har chansen att utvecklas under hela deras yrkesliv.

Vi har tagit viktiga steg. Från och med förra året går det inte att anställas som högskolelärare i svensk högskola utan att ha pedagogisk utbildning. Det gör att vi nu har en mycket stor aktivitet på våra högskolor. Man satsar på att erbjuda pedagogisk utbildning, utveckla det pedagogiska innehållet i utbildningen, vilket stärker lärarnas ställning. Det är ett exempel på hur vi under utbyggnaden, med kvalitetssatsningarna, också driver på innehållet i att vara högskolelärare. Här ingår också möjligheten till forskning. Den är viktig. Alla högskolelärare ser det inte som sin uppgift. Men många göra det, och de ska ha rätt och möjlighet till det. Men vi måste också erbjuda den pedagogiska vägen att gå vidare och känna sig stärkt i sin yrkesroll och utvecklas.

Det är roligt att det generationsskifte som vi har framför oss är underbyggt av att det är så många som har doktorerat och tagit licentiatexamen. Det är inte antalet forskarstuderande som är det viktiga, utan det är antalet som disputerar som är det viktiga. Där ser vi en fortsatt mycket kraftig och fin utveckling: en fördubbling på tio år, etta i världen tillsammans med Schweiz på antalet disputationer i vårt samhälle. Det ska vi min själ vara stolta över, men vi måste fortsätta att locka fler till forskarutbildningen. Där har vi framtidens lärare, och det borde Kristdemokraterna fundera över.

Anf. 107 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Fortfarande har utbildningsministern inte svarat på frågan i interpellationen. Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att stärka kvaliteten och öka antalet lärare i högskolor och universitet? Jag noterar till min tillfredsställelse utbildningsministerns engagemang för pedagogisk förnyelse. Innan jag hade förmånen att få inträda i denna kammare och börja samtala med ministern var min profession att utbilda just lärare, bland annat vid högskolor och universitet. Det gläder mig att utbildningsministern har det engagemanget.

Utbildningsministern har inte pekat på några som helst lösningar för de problem som finns i dag. Tvärtom! När det gäller den långsiktiga tillväxten av lärarkåren, forskarutbildningen, ser vi i dag både ett sjunkande antal forskarstuderande inom flera områden, humaniora, samhällsvetenskap, medicin, och vi ser effekterna av den förändring som gjordes i antagningen till forskarutbildningen för några år sedan av regeringen. Vi ser inte bara detta, vi ser att möjligheterna för nya doktorer att ytterligare kvalificera sig blir färre, att få befattningar som forskarassistenter och liknande. De blir allt sämre. Det går inte ihop med en långsiktig utvecklingspolitik för våra lärosäten. Orden stämmer inte med handlingen. Sedan kan utbildningsministern berömma sig över antalet doktorer, men vi ska komma ihåg att det tar ett antal år att bli doktor. Därför är det först nu vi kan se på antalet forskarstuderande vad vi har att vänta oss framöver, nämligen färre forskarexamina.

Fru talman! Utbildningsministern har ännu inte svarat på frågan: Vad tänker regeringen göra för att öka antalet lärare och därmed värna kvaliteten inom högskolan? Jag tycker, fru talman, att utbildningsministern är

skyldig att ge det svaret till våra lärare och studenter vid landets lärosäten.

Anf. 108 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Torsten Lindström kan väl anstränga sig något för att lyssna på svaren han får på sin interpellation. Det blir en meningslös diskussion om man stänger igen öronen strax efter det att man har fått svaret.

Jag välkomnar om Kristdemokraterna börjar tillfriskna i synen på högskolan. Kristdemokraterna har under ganska lång tid varit ointresserade av utvecklingen och hela tiden haft lägre ambitioner än till och med sina borgerliga vänner. Det skulle vara välkommet om det Torsten Lindström säger tyder på att en omsvängning skulle vara på gång. Men det märks inte annat än i orden. Det liknar när Kristdemokraterna talar om reformer i studiemedelssystemet, reformer i forskningen och i utbildningen. När man tittar i tabellerna visar det sig att det handlar om besparingar och försämringar.

Ta till exempel diskussionen om den öppna högskolan. Med den förankring som Kristdemokraterna har i kommunvärlden är det förvånande att det är så lite engagemang för att knäcka den sociala snedrekryteringen, att öka den etniska mångfalden. I stället sparar man på initiativen, drar undan allt som heter distansutbildning, decentraliserad utbildning, pedagogisk förnyelse, nya rekryteringsinsatser. Där gör man sina besparingsinsatser i budgeten. Då blir det svårt att påstå att man driver på för en förnyelse av högskolan.

Det kommer en möjlighet till hösten med ytterligare budgetar. Jag ska med stor uppmärksamhet följa Kristdemokraternas utveckling.

Själv är jag fullt engagerad i att just se till att vi har resurser för utbyggnad. De resurserna används till att anställa lärare. Lärarna hämtar vi bland våra disputerade. Andelen disputerade har ökat något, vilket är positivt. Det tyder på att det i dag finns en fin produktion av disputerade i olika ämnen. Det var också vad Sveriges Universitetslärarförbund konstaterade när man gjorde sin översikt häromåret. Vi ser just nu ut att klara försörjningen, men om vi ska klara den i framtiden behövs det ännu fler som disputerar vid våra lärosäten.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2002/03:233 om skolskjuts

Anf. 109 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Else-Marie Lindgren har frågat mig vad jag tänker göra för att hitta en lösning på den uppkomna situationen och vägleda kommunerna i frågan om rätten till skolskjuts.

Rätten till skolskjuts regleras i 4 kap. skollagen (1985:1100). Där anges att hemkommunen är skyldig att sörja för att det för eleverna i grundskolan anordnas kostnadsfri skolskjuts, om sådan behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, funktionshinder hos en elev eller någon annan särskild omständighet. I skollagen görs vissa inskränk-

ningar i kommunens skyldighet, bland annat i fråga om elever som väljer att gå i en annan grundskola än den som kommunen annars skulle ha placerat dem i om något önskemål om en viss skola inte hade framställts.

När det gäller tillämpningen av skollagens bestämmelser gäller, i enlighet med den decentraliserade ansvarsfördelning som riksdagen slagit fast för skolområdet, att kommunerna själva inom lagens ramar har att avgöra hur bestämmelserna närmare ska tillämpas. Bestämmelserna om skolskjuts har prövats rättsligt ett antal gånger – både av Skolverket som tillsynsmyndighet och av förvaltningsdomstolar. Regeringsrätten meddelade i december 2002 en dom om skolskjuts vid växelvis boende (mål nr 6856-2001). Domstolen gjorde där den bedömningen att en tillämpning av skollagen som innebar att rätten till kostnadsfri skolskjuts vid växelvis boende var begränsad till resor mellan den bostad där barnet var folkbokfört och skolan, framstod som stridande mot principen om en kostnadsfri utbildning.

Skollagskommittén har i sitt betänkande SOU 2002:121 *Skollag för kvalitet och likvärdighet* beträffande skolskjuts föreslagit att skollagens bestämmelser bör preciseras så att det klart framgår att endast en bostadsadress ska ligga till grund för bedömningen av rätten till skolskjuts. Kommitténs förslag är nu ute på remiss, och propositionsarbetet kommer att påbörjas till hösten.

Jag håller med Else-Marie Lindgren om att rätten till kostnadsfri skolskjuts är en viktig förutsättning för att rätten till utbildning ska kunna tillgodoses och att skolplikten ska kunna fullgöras.

Jag har också förståelse för att möjligheten till växelvis boende underlättas av att skolskjuts tillhandahålls från båda föräldrarnas hem. En långtgående skyldighet för kommunerna att erbjuda kostnadsfri skolskjuts skulle dock kunna medföra stora ekonomiska konsekvenser för enskilda kommuner. Regeringsrättens dom från december 2002 avser hur nu gällande bestämmelser ska tolkas medan Skollagskommitténs betänkande innehåller förslag om hur bestämmelserna i framtiden ska utformas. Som statsråd kan jag inte gå in och styra över hur kommunerna ska tillämpa gällande lagstiftning. Jag vill nu avvakta remissbehandlingen av Skollagskommitténs förslag. Därefter kommer jag att ställning till vilka åtgärder som kan behöva vidtas.

Anf. 110 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Först ber jag att få tacka för svaret på min interpellation. Jag kan konstatera mellan raderna att utbildningsministern till viss del håller med om att det är ett dilemma som kommunerna står inför.

Omfattningen av kommunernas skyldighet att anordna skolskjuts är, som anges i svaret, en skyldighet enligt skollagen. Och kommunerna råder över sin planering av skolverksamheten och över placering av eleverna på olika skolor enligt närhetsprincipen. Kommunerna har i regel föreskrifter för hur detta ska gå till.

För att kunna upprätthålla ett system för skolskjuts måste de uppgifter som ligger till grund för detta vara tillförlitliga och långsiktiga. Folkbokföringsregistret är ju vedertaget och enligt nuvarande lag grunden för en persons bosättning även i andra sammanhang. Det blir mycket svårt för kommunerna att planera sin skolskjutsverksamhet om en elev kan tänkas bo på flera adresser. Det kanske inte är givet att det alltid är två adresser

det handlar om. Dessutom är det inte alls säkert att det på förhand fastslås var eleven ska hämtas vid skolskjuts.

Det blir alltså oerhört svårt för kommunerna med planering, och naturligtvis får det oanade kostnadskonsekvenser, som ministern håller med om.

Man kan ställa sig frågan: Om en elev bosätter sig i en annan kommun och har rätt till skolskjuts, och så finns det en annan elev som väljer en annan skola men den inte har rätt till skolskjuts, hur funderar ministern i de banorna?

Fru talman! I och med Regeringsrättens dom i december 2002 medgavs skolskjuts vid växelvis boende, och det har nu bildats en rättspraxis. Det betyder att det i många kommuner nu finns ansökningar, och vi har också överklaganden när det gäller skolskjutsdomar. Redan den 29 januari, bara drygt en månad efter att domen föll, fanns det i en kommun i södra Sverige hela nio ansökningar. Där handlade det inte alltid om att man hade gemensam vårdnad, utan man ansökte på grund av att man hade delat boende.

I mitt eget hemlän, Älvsborg – jag kommer från Borås – har vi en elev som söker från en annan kommun och vill ha skolskjuts till Borås kommun.

Det är rättspraxis som råder nu, och det kommer att bli många dyra taxiresor som kommunerna får betala. Här kan det i förlängningen också bli tal om flyg. Vem har sagt att föräldrar som har gemensam vårdnad alltid kommer att bo i närheten av varandra, även om det vore önskvärt för barnens skull?

Anf. 111 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag delar Else-Marie Lindgrens uppfattning att det här domslutet kan ställa till planeringssvårigheter för en kommun och att det kan vara svårt att överblicka kostnaderna. Däremot kan jag som statsråd inte ge mig in och tolka domen. Det är icke lämpligt att göra det för ett enskilt statsråd.

Nu har vi ett förslag från Skollagskommittén, som kommer i nästan samma veva som denna dom, som handlar om att förändra i lagstiftningen. Det förslaget är ute på remiss. Jag avvaktar med att ytterligare kommentera detta innan jag har möjlighet att se vad remissinstanserna säger om det konkreta förslag som finns.

Jag har också en dialog med kommuner. Jag får naturligtvis också kontakt med föräldrar som har synpunkter på detta.

Det är en viktig process vi nu går igenom, och under den tid som vi har förslaget ute på remiss har jag inte mycket att tillägga när det gäller just tolkningen av domen. Den får nu kommunerna ta till sig och tolka utifrån sin egen belägenhet.

Anf. 112 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Ministern hänvisar till Skollagskommitténs förslag, som nu är ute på remiss. Såvitt jag vet har remisstiden också förlängts, så beskedet kommer inte så snabbt.

Under tiden kommer kommunerna att få oväntade och ökade kostnader och även praktiska tillämpningsproblem, som jag sade tidigare. Man måste då tillgodose den utvidgade rätten till skolskjuts.

Jag funderar hur man ska hantera de fall som nu blir rättsprejudikat när det gäller skolskjutsarna, om ministern väljer att följa Skollagskommitténs förslag. Jag tycker att det är det enda riktiga i det här sammanhanget, nämligen att ha som utgångspunkt att folkbokföringsadressen ger rätt till skolskjuts. Det här kan krångla till det, som jag ser det. Hur ska ministern lösa den biten?

För övrigt ser jag att det kommer att ta ganska lång tid innan Skollagskommitténs förslag blir en lag. Det är inte alls säkert att remissinstanserna går på det här förslaget i fortsättningen. Är det möjligtvis så att vi är på väg att få en ny färdtjänst inom skolans ram?

Fru talman! Ministern har i sitt svar hänvisat till att han avvaktar. Han säger också att han inte vill gå in och styra över kommunerna, att han inte ska utöva den makten som minister. Det tycker jag är mycket klokt. Det är klokt i alla sammanhang, men det finns sammanhang där ministern och andra över huvud taget har gått in och styrt väldigt starkt i kommunernas självbestämmande. Här gäller att kommunerna är eniga i skolskjutsfrågan, som jag har förstått, utifrån Kommunförbundets förslag.

Låt det förslag som Skollagskommittén har lagt fram få gälla, för allas bästa.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2002/03:FPM52 Minimikrav på utbildning för sjöfolk
KOM(2003)1 till trafikutskottet

2002/03:FPM53 Förslag om inrättande av en europeisk nät- och informationssäkerhetsbyrå *KOM(2003)63* till trafikutskottet

10 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Justitieutskottets betänkande 2002/03:JuU9

11 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2002/03:44 Arbetsmarknadspolitiken förstärks

2002/03:A3 av Anders G Högmark m.fl. (m)

2002/03:A4 av Erik Ullenhag m.fl. (fp)

2002/03:A5 av Stefan Attefall m.fl. (kd)

Konstitutionsutskottets betänkanden
2002/03:KU21 Frågor om kommunal kompetens
2002/03:KU25 Massmediefrågor

Utbildningsutskottets betänkanden
2002/03:UbU7 Studiemedelsfrågor m.m.
2002/03:UbU8 Elever med funktionshinder

12 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 25 mars

2002/03:251 av *Marita Aronson* (fp) till statsrådet Morgan Johansson
Socialtjänstlagen och informationsskyldighet
2002/03:252 av *Gustav Fridolin* (mp) till näringsminister Leif Pagrotsky
Privatisering av vattenförsörjning och vattenresurser

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 april.

13 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Anmäldes att följande fråga för skriftligt svar framställdes

den 25 mars

2002/03:717 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till miljöminister Lena Sommestad
Väg 73

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 april.

14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 19 mars

2002/03:660 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Berit Andnor
Sänkt pension

den 25 mars

Prot. 2002/03:78
25 mars

2002/03:707 av *Maria Öberg* (s) till statsrådet Ulrica Messing

Person- och godstransporter efter Norrlandskusten

2002/03:709 av *Elizabeth Nyström* (m) till statsrådet Ulrica Messing

Högsta säkerhet vid vägarbete

Svar på fråga 2002/03:660 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 mars.

Övriga svar redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 april.

15 § Kammaren åtskildes kl. 19.40.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen

kl. 16.22 och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Hänvisning av ärende till utskott	1
<i>Remissdebatt.....</i>	<i>1</i>
Anf. 1 Statsrådet HANS KARLSSON (s).....	1
Anf. 2 STEN TOLGFORS (m)	3
Anf. 3 LINNÉA DARELL (fp).....	5
Anf. 4 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	7
Anf. 5 LINNÉA DARELL (fp) replik.....	7
Anf. 6 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	7
Anf. 7 LINNÉA DARELL (fp) replik.....	7
Anf. 8 SVEN BRUS (kd).....	8
Anf. 9 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	9
Anf. 10 SVEN BRUS (kd) replik.....	10
Anf. 11 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	10
Anf. 12 SVEN BRUS (kd) replik.....	10
Anf. 13 INGRID BURMAN (v).....	11
Anf. 14 LINNÉA DARELL (fp) replik.....	12
Anf. 15 INGRID BURMAN (v) replik	12
Anf. 16 LINNÉA DARELL (fp) replik.....	13
Anf. 17 INGRID BURMAN (v) replik	13
Anf. 18 SVEN BRUS (kd) replik.....	13
Anf. 19 INGRID BURMAN (v) replik	14
Anf. 20 SVEN BRUS (kd) replik.....	14
Anf. 21 INGRID BURMAN (v) replik	14
Anf. 22 LENA EK (c)	14
Anf. 23 INGRID BURMAN (v) replik	16
Anf. 24 LENA EK (c) replik.....	16
Anf. 25 INGRID BURMAN (v) replik	17
Anf. 26 LENA EK (c) replik.....	17
Anf. 27 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	18
Anf. 28 LENA EK (c) replik.....	18
Anf. 29 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	19
Anf. 30 LENA EK (c) replik.....	19
Anf. 31 MONA JÖNSSON (mp)	20
Anf. 32 RONNY OLANDER (s)	22
Anf. 33 LENA EK (c)	23
Anf. 34 RONNY OLANDER (s)	23
Anf. 35 LENA EK (c)	23
Anf. 36 RONNY OLANDER (s)	23
2 § Information från regeringen om EU-toppmötet i Bryssel.....	23
Anf. 37 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	23
Anf. 38 CARL B HAMILTON (fp)	26
Anf. 39 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	27
Anf. 40 CARL B HAMILTON (fp)	27
Anf. 41 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	27
Anf. 42 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	27
Anf. 43 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	28

Anf. 44	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	28
Anf. 45	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	29
Anf. 46	GÖRAN LENNMARKER (m)	29
Anf. 47	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	29
Anf. 48	GÖRAN LENNMARKER (m)	29
Anf. 49	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	30
Anf. 50	MARGARETA ANDERSSON (c)	30
Anf. 51	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	30
Anf. 52	MARGARETA ANDERSSON (c)	31
Anf. 53	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	31
Anf. 54	HOLGER GUSTAFSSON (kd)	31
Anf. 55	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	32
Anf. 56	HOLGER GUSTAFSSON (kd)	32
Anf. 57	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	32
Anf. 58	PETER ERIKSSON (mp)	32
Anf. 59	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	33
Anf. 60	PETER ERIKSSON (mp)	33
Anf. 61	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	33
Anf. 62	BJÖRN VON DER ESCH (kd)	33
Anf. 63	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	34
Anf. 64	BJÖRN VON DER ESCH (kd)	34
Anf. 65	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	34
Anf. 66	GUNNAR ANDRÉN (fp)	34
Anf. 67	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	35
Anf. 68	GUNNAR ANDRÉN (fp)	35
Anf. 69	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	35
Anf. 70	CECILIA WIGSTRÖM (fp)	35
Anf. 71	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	36
Anf. 72	CECILIA WIGSTRÖM (fp)	36
Anf. 73	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	37
Anf. 74	INGER SEGELSTRÖM (s)	37
Anf. 75	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	37
Anf. 76	INGER SEGELSTRÖM (s)	37
Anf. 77	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	38
3 §	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	38
	Ajournering	38
	Återupptagna förhandlingar	38
4 §	Svar på interpellation 2002/03:217 om värnande av folkrätten	39
Anf. 78	Utrikesminister ANNA LINDH (s)	39
Anf. 79	GUDRUN SCHYMAN (v)	40
Anf. 80	GÖRAN LENNMARKER (m)	41
Anf. 81	PER LANDGREN (kd)	42
Anf. 82	Utrikesminister ANNA LINDH (s)	43
Anf. 83	GUDRUN SCHYMAN (v)	44
Anf. 84	GÖRAN LENNMARKER (m)	45
Anf. 85	PER LANDGREN (kd)	46
Anf. 86	Utrikesminister ANNA LINDH (s)	46
Anf. 87	GUDRUN SCHYMAN (v)	47

Anf. 88 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	48
5 § Svar på interpellation 2002/03:224 om gemensamma operationer och tolkningen av Ottawakonventionen.....	49
Anf. 89 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	49
Anf. 90 INGEGERD SAARINEN (mp)	50
Anf. 91 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	51
Anf. 92 INGEGERD SAARINEN (mp)	51
Anf. 93 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	52
Anf. 94 INGEGERD SAARINEN (mp)	52
Anf. 95 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	52
6 § Svar på interpellation 2002/03:230 om visumrutiner för svenska medborgare med utländskt ursprung.....	53
Anf. 96 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	53
Anf. 97 GUNNAR NORDMARK (fp)	54
Anf. 98 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	55
Anf. 99 GUNNAR NORDMARK (fp)	55
Anf. 100 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	55
Anf. 101 GUNNAR NORDMARK (fp)	55
7 § Svar på interpellation 2002/03:231 om arbetsbelastningen för högskolans lärare.....	56
Anf. 102 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	56
Anf. 103 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	57
Anf. 104 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	58
Anf. 105 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	59
Anf. 106 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	60
Anf. 107 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	61
Anf. 108 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	62
8 § Svar på interpellation 2002/03:233 om skolskjuts	62
Anf. 109 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	62
Anf. 110 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	63
Anf. 111 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	64
Anf. 112 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	64
9 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	65
10 § Förnyad bordläggning.....	65
11 § Bordläggning.....	65
12 § Anmälan om interpellationer	66
13 § Anmälan om fråga för skriftligt svar.....	66
14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	66
15 § Kammaren åtskildes kl. 19.40.	67

